

XVIII. évfolyam
10. szám
ROMALAP
2010. október
Ára: 300 Ft

„Párák nedves ecsetje festi sűrögve a tájat,
Szerte a hegyfalakon már villog a hóvakolat,
Ködben tárul a mennybolt frissremeszelt kupolája,
Vastag üvegből metszi a tél a nagy ablakokat.

Egyszerű lészen e templom, mely nevedért emelődik,
Am tág, mind belefér, ki dicsérni akarja Urát,
S kinek lelkén szétnyílik a szent szárnyként emelő hit
S fölszáll, látni aranybirodalmad aranykapuját”

(Sárközi György: Téli fohászkodás)

LD

„LUNGO DROM”

HOSSZÚ ÚT

OKTÓBER 23.

Az 1956-os forradalom Magyarország népének a sztálinista diktatúra elleni forradalma és a szovjet megszállás ellen folytatott szabadságharca, amely a 20. századi magyar történelem egyik legmeghatározóbb eseménye volt.

A budapesti diákoknak az egyetemekről kiinduló békés tüntetésével kezdődött 1956. október 23-án, és a fegyveres felkelők ellenállásának felmorzsolásával fejeződött be Csepelen november 11-én, – miután a nyugati hatalmak biztosították Szovjetuniót, hogy nem nyújtanak Magyarországnak segítséget.

A Magyarországon élő emberek életére az 1948–1953 közötti időszakban a sztálinista terror volt jellemző: az ÁVO, illetve a belőle önállósított ÁVH kegyetlenkedései, koncepciós perek, a gulag-szerű táborokba történő deportálása, kivégzése gyakori esemény volt. Az országban mindezt behálózó és ellenőrzése alatt tartó rendőrállam épült ki

ROMA LAP

Megjelenik
havonta.

Megjelenik havonta a Magyarországi Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Közalapítvány támogatásával. Kiadja: az „Oktatási és Továbbképzési Központ” Alapítvány 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – Telefon: 06-56/420-110 – Fax: 06-56/514-331 – Levelezési cím: 5000 Szolnok, Aranka utca 3. – e-mail: otka77@citromail.hu – Internetcím: www.ldromalap.hu
A lapot szerkeszti a szerkesztőbizottság. – Tervezőszerkesztő: Gudmon András

Felelős kiadó: Farkas Flórián

Címlapon: LD archívum

Nyomdai munkák: KARCAGI NYOMDA KFT.

Felelős vezetők: Márkusné Tankó Orsolya és Nagyné Tankó Tímea ügyvezető igazgatók

ISSN 1216-982X

28 000 fős államvédelmi rendőrséggel és kb. 40 000 besúgóval. Mindehhez járult Rákosi Mátyás és Sztálin személyi kultusza, az erőltetett kolhozosítás, a nehéz- és a hadiipar gazdaságtalan fejlesztése, az ezek miatt növekvő szegénység.

1953-ban meghalt Sztálin, és az új szovjet vezetés utasítására Rákosi lemondott a miniszterelnöki tisztségről. Az új miniszterelnök a szövetkezetesítés ellenzése miatt 1949-ben a pártvezetésből kizárt agrárszakember, Nagy Imre lett. Nagy Imre reformelképzelései első lépéseként amnesztiát hirdetett, októberben pedig, ígéretéhez híven, felszámolta az internálótáborokat, véget vetett az ÁVH önállóságának, a könnyű- és élelmiszeripar javára módosított a támogatások rendszerén, a parasztságot sújtó terheket mérsékelte, bér-emeléseket és árcsökkentéseket hajtott végre. Az életszínvonal érezhetően emelkedni kezdett. 1954-ben újabb reformjai keretében többek között demokratikusabbá tette a közéletet.

Létrehozták a Hazafias Népfrontot, azzal a céllal, hogy az a véleményalkotás szabad fórumává váljon. A reformokat támogató baloldali értelmiségiekből pedig újjáalakulhatott a hosszú ideje betiltott Petőfi Kör is, amely a továbbiakban nagy társadalmi befolyásra tett szert. A reformok folytatására azonban már nem volt idő. Az új miniszterelnök Hegedűs András lett pedig nem folytatta az elkezdett reformokat. 1955-ben a Szovjet Hadsereg kivonult Ausztria általa megszállt övezeteiből. Az osztrák államszerződés megkötése és az ezt követő kiűrités Magyarországon is azt a reményt keltette, hogy a szovjet megszállók hamarosan kivonulnak innen is, erre azonban nem került sor.

Október 23-án elindultak a tüntetések, népgyűlések. Több vidéki településeken is követelték a budapesti egyetemisták 16 pontjában foglaltak végrehajtását és a földek visszaadását. Az országban sok helyen elzavarták a korábbi vezetőket, ledöntötték a szovjet emlékműveket, leverték a vörös csillagokat. A hatalom azonban akárcsak Debrecenben és Budapesten, sok más településen is erőszakkal próbálta elfojtani a forradalmat. Október 24-én Székesfehérváron a városháza előtt a békés tüntetőkre a szovjet katonák sortűzet adtak le, hatan életüket veszítették. Október 26-án és 27-én az ÁVH-s katonák fegyvertelen tüntetőkre nyitottak tüzet Bajon, Berzencén, Gödöllőn, Győrött, Kalocsán, Kiskunhalason, Kecelen, Kecskeméten (3 halott), Miskolcon, Nagykanizsán, Örkényben, Sopronban, Szegeden, Tatán, Várpalotán és Zalaegerszegen. A mosonmagyaróvári sortűznek 52 halottja és 86 sebesültje volt, az esztergomi vérengzésben 15 tüntető halt meg és legalább ötvenen megsebesültek. Tiszakécskén vadászgépről lőtték a felvonulókat (17 halott és 110 sebesült). 1956. október 29-ig a békés tüntetők ellen összesen 61 sortűzre került sor az országban.

Az október 23-i gyilkos sortűzre a debreceni lakosság általános politikai sztrájkjal válaszolt. Ennek eredményeként október 26-án a pártvezetés meghátrált és a polgárok demokratikusan választott képviselői vették át a város irányítását. 26-ától máshol is sorra alakultak a városi forradalmi bizottságok, nemzeti tanácsok, munkástanácsok, így például Baján, Békéscsabán, Egerben, Esztergomban, Győrött, Gyulán, Kaposváron, Komlón, Miskolcon, Nyíregyházán, Sopronban, Szekszárdon, Székesfehérvárott, Szolnokon, Tatabányán és Zalaegerszegen. Máshol súlyos harcok robbantak ki a felkelők és az ÁVH között, mint Dunapentelén, Kecskeméten, Nyíregyházán, Tatán és Várpalotán. A rendőrök

számos helyen a forradalmárok mellé álltak az ÁVH-val szemben. A felkelők mindenütt kiszabadították a börtönökben és munkatáborokban raboskodó politikai elítélteket ezreit. Mind több városban jöttek létre új független újságok és rádióállomások, mint a Szabad Győr Rádió és a Szabad Debrecen Rádió.

Október 30-án valamennyi forradalmi bizottságot és munkástanácsot elismerte a Nemzeti Kormány, mint a települések, illetve a gyárak és bányák szabadon, demokratikusan választott új döntéshozó szerveit. A munkástanácsok elismerésével az üzemek és bányák valódi dolgozói tulajdonba kerültek, ami történelmileg is egyedülálló tett volt.

A magyar forradalom hírére a nyugati országok számos városában szovjetellenes jelszavakkal vonultak ki a diákok az utcákra és a szovjet követségek elé. November 1-jén a kormány úgy döntött, hogy felmondja a Varsói Szerződést, kinyilvánítja az ország semlegességét és az ENSZ-hez fordul, hogy a semlegesség védelmére segítséget kérjen a nagyhatalmaktól. Ugyanakkor megtiltotta a magyar alakulatoknak a szovjet csapatokkal szembeni ellenállást. November 2-án azonban további szovjet csapatok érkeztek Magyarországra, éjjelre teljesen körbekerítették Budapestet. A magyar ellenállók és a szovjetek között fegyveres párbaj alakult ki, ami egészen november 11-ig tartott. A nagy túlerővel szemben nem volt esélye a magyar ellenállóknak. Csepel november 11-i elfoglalásával a szovjet csapatok a fővárosban felszámolták a fegyveres ellenállást. A megtorlás kegyetlen és hihetetlen adatokat tartalmaz. A következő három évben mintegy 400 embert végeztek ki a forradalomban való részvételért, több mint 21 668 személyt börtönöztek be, 16–18 ezer főt telepítettek ki. Mindezt az amnesztia ígérete után, és úgy, hogy a résztvevők jelentős része elmenekült az országból. A börtönökben sokakat brutálisan vallattak, megkínóztak, köztük számos nőt és kiskorút is.

1958. június 9. és 15. között zajlott le az úgynevezett Nagy Imre-per. Június 16-án hajnalban Nagy Imrét, Maléter Pált és Gimes Miklóst a budapesti Gyűjtőfogház udvarán kivégezték. Holttestüket a börtön udvarán a legnagyobb titokban bebetonozták. A forradalom leverését követő évtizedekben tilos volt erről az időszakról beszélni, ellenforradalomnak bélyegezték.

A forradalom kezdőnapja, illetve az 1989-ben köztársaság kikiáltása is október 23-án történt. Éppen ezért 1990-ben az országgyűlés nemzeti ünnepé nyilvánította. 1956. október 23-nak ebben a hónapban ünnepeljük az 54. évfordulóját.

Pege Aladár

EMLÉKKONCERT PEGE ALADÁR TISZTELETÉRE

❖ Pege Aladár világhírű bőgős születésnapja alkalmából nemzetközi sztár dzsesszenészek adtak emlékkoncertet a budapesti Symbol Art Galériában. Az est megrendezését Pege Aladár özvegye kezdeményezte. Mint azt elmondta, az emlékkoncert ötletét megosztotta a Svájcban élő Csík Gusztáv dzsesszzenogoristával, aki a Zeneakadémián végzett, és a Dália Jazz Clubban együtt játszott Pegével. Csík most saját triójával jön Budapestre, amelyben Alvin Queen dobol és Reggie Johnson bőgőzik. Az amerikai Reggie Johnson olyan hírességekkel dolgozott már együtt, mint például Kenny Burrell gitáros, Keith Jarrett zongorista, vagy az énekes Sarah Vaughan. Az 1980-as évek közepén Európába költözött, és többek között Johnny Griffint (szaxofon), Kenny Barront (zongorista), Phil Woodsot (szaxofon) és Cedar Walton (zongorista) kísérte. A bőgős a berni Swiss Jazz Schoolban tanít. A Pege Aladár emlékkoncert másik sztárvendége a gospel énekesként indult Joan Faulkner, akit a soul nagyasszonyának is tartanak. A fekete énekesnő augusztusban a XV. Dzsesszművészeti fesztiválon is fellépett a Komárom-Esztergom megyei Neszmélyen, és énekelt már a Frankfurti Operaházban is.

Pege Aladár (1939-2006) nagybőgős, a világszeretett elismert virtuóz dzsesszművész, a magyar zenei élet egyik legsokoldalúbb egyénisége volt, a külföldi zenekritikusok a „nagybőgő Paganinijeként” tartották számon. New Yorktól Montreux-ig a világ számos fesztiválján és koncertjén lépett fel. Október 8-án lett volna 71 éves.

ÚJABB CIGÁNY DIÁKOK VÁLHATNAK RENDŐRRÉ

❖ Újabb jó tanulmányi eredményeket produkáló roma fiatalok előtt nyílt lehetőség, hogy tanulmányaik befejezése után a rendőri pályát választhassák – tájékoztott a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányság szóvivője. **Gaskó Bertalan** közölte: a főkapitányság a rendőri hivatás választásának ösztönzése érdekében a korábbi évek gyakorlatának megfelelően az idei tanévre is meghirdette ösztöndíjpályázatát. A pályázatot benyújtó fiatalok közül – a felmérések és az elbeszélgetés alapján – újabb két cigány származású tanulóval írt alá támogatási szerződést a Borsod megyei rendőr-főkapitányság. A támogatást elnyert diákok a miskolci Diósgyőr-vasgyári Szakképző Iskola és Kollégium negyedik évfolyamos, végzős hallgatói – részletezte a szóvivő, hozzátéve, hogy a megyei rendőr-főkapitányság a támogatottak részére középiskolai tanulmányaik hátralevő idejére pénzjuttatást nyújt, emellett anyagilag segít a ruházkodási- és a tanszerköltésekben is. Gaskó Bertalan emlékeztetett arra: az ösztöndíjpályázat első, 1996. évi kiírása óta a megye 15 különböző szakközépiskolájából összesen 29 diákkal kötött a főkapitányság szerződést. A legtöbb sikeres pályázó (13-an) a Diósgyőr-Vasgyári Szakképző Iskola és Kollégium tanulói közül került ki. A Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Rendőr-főkapitányságnak jelenleg 15 tanulóval van érvényes, a középiskolai tanulmányaik hátralevő idejére szóló támogatási szerződése. Szintén a program tá-

mogatottjaiként hárman folytatnak tanulmányokat a Miskolci Rendészeti Szakközépiskolában. A támogatási rendszer segítségével az elmúlt években már 8 fiatal került a rendőrség állományába. Közülük négyen teljesítenek jelenleg a megyében rendőri szolgálatot. A kazincbarcikai-, illetve az edelényi rendőrkapitányságon egy-egy, míg a miskolci rendőrkapitányságon két fő, egyikük jelenleg a rendőrtisztai főiskola levelezős hallgatója.

MENJEN CIGÁNYÚTRA!

❖ A cigány kultúra turisztikai térképre helyezését és ezáltal elismertetését tűzte ki célul az Európa Tanács. Az Európa Tanács (ET) október 7-i Strasbourg-ban megrendezett „A roma kultúra láthatóvá tétele és elismerése: A roma kultúra térképre helyezése” elnevezésű konferenciáján indult hivatalosan útjára a „Cigányutak” projekt. Az Európai Unió Kulturális Programja keretén belül, az ET támogatásával megvalósuló programban részt vesz az Egyesült Királyság, Németország, Görögország, Franciaország, Spanyolország és két szomszédunk, Románia és Szlovénia is. Hazánk és más, szintén jelentős roma lakossággal rendelkező közép-európai ország egyelőre nem szerepel a „Cigányutak” résztvevői között. A projekt politikai és társadalmi feszültségektől mentesen kívánja bemutatni a cigányság életét zene, tánc, műtárgyak, családi történetek és szokások által. A projekt két lépcsőben valósul meg: elsőként létrejön egy szervezeti hálózat, melyben múzeumok, szövetségek, kulturális köz-

pontok képviseltetik magukat. Második lépcsőben különböző országok városai és régiói hoznak létre a roma kultúrára épülő turisztikai útvonalak. A szomszédos Romániában a Máramarosi Megyei Múzeum, Szlovéniában pedig a ljubljani Néprajzi Múzeum vesz részt a projektben.

Farkas Klára, az Európa Tanács budapesti Információs és Dokumentációs Központjának igazgatója a Napi Turizmusnak elmondta: Magyarország hivatalosan még nem tett lépéseket a csatlakozás irányába. Ugyanakkor a szerveződés, mint minden uniós kulturális projekt alulról építkezik, a tagállamok önkéntesen csatlakoznak – ismertette Farkas Klára.

FIRE AND FIRE: A CIGÁNYZENE ÉS A FEKETE MUZSIKA TALÁLKOZÁSA

♦ A cigányzene és a fekete muzika találkozik a Fire and Fire – Tüzet tűzzel című magyar-amerikai produkcióban, amelyet október 17-én mutattak be a Művészetek Palotájában; a különlegesnek ígérkezett koncerten tizenötven voltak a színpadon. A produkció az amerikai magyar kulturális évad (Extremely Hungary) záró rendezvényén, tavaly novemberben már látható-hallható volt, amikor a Budapest Bár három cigányzenésze afro-amerikai előadókkal közösen lépett fel, a repertoár nagy része viszont szinte teljesen kicserélődött. „Tavaly a műsor struktúrája alakult ki, kiderült, mely műfajok tudnak reagálni egymásra. Így jön egymásra a cigány hallgató és a gospel, így válaszolgat egymásra a cigány szájbőgős,

ritmusos előadás, meg a hiphop vagy a beatbox, sok-sok improvizációval. Az autentikus cigányzenék, a magyar nóta, a verbunkos mellett amerikai részcél teljesen modern dalok szólalnak majd meg, persze lesz benne mindenféle dzsessz, spirituálék és rock and roll. Nagyjából hallható volt, milyen irányai vannak a fekete zenének Amerikában” – fejtette ki Gáncs Andrea, a koncert zenei rendezője az MTI-nek. Kitért arra, hogy a Fire and Fire anyaggal szeretnének külföldön turnézni, és Amerikából már mutatkozik erre érdeklődés.

A producer-menedzser beszámolt arról, hogy várhatóan november elején jelenik meg a Budapest Bár új dupla albuma Zene címmel.

MODERN ROMA DIVAT: KIÁLLÍTÁS A TERROR HÁZÁBAN

♦ A Romani Design stúdió hagyományos cigány motívumokat modern formákkal és anyagokkal ötvöző ruháiból és kiegészítőiből nyílt tárlat Egymásnak ítélve – Cigány identitás a XXI. században címmel pénteken a budapesti Terror Háza Múzeumban. „Büszkék vagyunk arra, hogy a magyarországi cigányság őrzi identitását” – szöveg a roma kultúráról, mint a nemzet „közös kincséről” a tárlat megnyitóján a múzeum főigazgatója.

Schmidt Mária emlékeztetett arra, hogy 2010 elején a Terror Háza Skót szoknya versus bocskai címmel a huszonegyedik századi magyar identitásról rendezett konferenciát, és ennek keretében Náray Tamás ter-

vező is bemutatta bocskai-kollekcióját. Náray bocskai ruhái nagyon modernnek, korszerűek voltak, mint ahogy Varga Erika és a Romani Design ruhái, kiegészítői is azok – vont párhuzamot a múzeumban most megnyílt tárlattal. Mint a főigazgató kifejtette, nem szabad lemondani kulturális örökségünkéről, ehelyett folyamatosan újra kell értelmezni annak elemeit, többek között a divat területén is. „Amikor megláttam Varga Erika gyönyörű ruháit, úgy éreztem, azok korszerű, divatos, hordható ruhák, amelyek egyben kifejezik a magyar cigány tradíciót is” – fogalmazott. Schmidt Mária szerint más európai nemzetek – többek között a skótok, az osztrákok vagy a bajorok – mind-

annyian büszkék nemzeti viseleteikre, ezért a magyaroknak vagy a magyar romáknak sem szabadna szégyellniük saját viseletkultúrájukat – ebben segít a Terror Háza kiállítása is. A divat világában egyelőre kevés a cigány szereplő – jegyezte meg a stúdióvezető, hozzátéve: a Romani Design ezért egyszerre működik divatszalonként és úttörő társadalmi szerepet betöltő vállalkozásként.

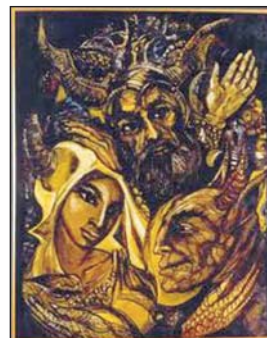
A Terror Háza közönsége a bemutatott 25 ruha mellett ékszerekkel, táskákkal, kiegészítőkkel találkozhat, de helyet kaptak az oláh cigányok hetvenes évekbeli és az erdélyi romák mai viseletkultúráját bemutató fotók is. A tárlat 2011. január 9-ig tekinthető meg a múzeum földszinti kiállítótermében.

BÁNKITÓ FESZTIVÁL – CIGÁNY FESTÉSZET MAGYARORSZÁGON 1969–2009 KÖZÖTT CÍMŰ KIÁLLÍTÁS

♦ A kiállítás anyaga válogatás a Fővárosi Roma Oktatási és Kulturális Központ Képzőművészeti Gyűjteményéből. Cigány művészek hívnak egy meghitt látogatásra a cigány festészet világába, megejtő őszinteséggel és nyíltsággal mutatják meg magukat. Arra vágnak, hogy lássák, értsék és megbecsüljék őket. Inspirálni és hatni szeretnének, különösen az őket követő generációkra, remélve, hogy ők már elfogulatlanok lesznek a cigányokkal, nem úgy, mint a kortársaik. A gyűjteményben, és a kiállításon reprezentált festők művészetükön keresztül a hazájukhoz, Magyarországhoz szólnak. Valamennyi emberhez ebben az országban. Mit látunk a képeiken? Álmokat és vágyakat, sírást, bánatot és örömet, humort, erotikát, bölcsességet, emlékezetet és elvonatkoztatást. Emelkedettséget és esztétikát, ízlést, arányérzéklet, az útkeresést és a megérkezést. Az idő és a tér görbületeinek gyönyörű változatait.

A most megtekinthető tárlaton 25 művész 20 festményén és 7 grafikáján keresztül szeretnének 40 év időbeliségére, a reprezentatív festők technikai sokszínűségére és legmeghatározóbb érdeklődési pontjaikra reflektálni.

Összeállítottuk az MTI, Romnet, TEOL és az Újpesti Napló hírei alapján

Péli Tamás alkotása

Megalakult a Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság

Megtartotta első ülését a Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság, melynek munkájában tíz államtitkárság, a Központi Statisztikai Hivatal elnöke, valamint a Miniszterelnökség képviselője vesz részt. A Bizottság elnöke **Balog Zoltán** társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár, társelnöke pedig **Farkas Flórián**, a Lungo Drom elnöke, roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztos.

A mélyszegénységben élők, a hátrányos helyzetűek, ezen belül a cigányság ügyének képviseletére alakult meg a Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság. Mint azt **Balog Zoltán** társadalmi felzárkózásért felelős államtitkár elmondta, a kormányzati struktúra részét képező testület munkacsoportjai közös előterjesztéseket dolgoznak majd ki. Cél, hogy összehangolják a hátrányos helyzetűeket érintő kezdeményezéseket. A bizottság feladatai közé tartozik a hosszú távú nemzeti stratégia megalkotása, ez alapján pedig egy rövidtávú akcióterv kidolgozása, amely kifejezetten a ci-

gányság és a mélyszegénységben élők életkörülményeinek, társadalmi helyzetének és integrációjának javítását célozza meg.

Az alakuló ülést követő tájékoztatón Balog hozzátette, a bizottság feladata, hogy összehangolja, generálja és irányítsa azokat a programokat, melyek egyszerre próbálják a gazdasági növekedést beindítani, és a területi, szociális vagy etnikai szempontból hátrányos helyzetűek felemelkedését is szolgálják. A munkában tíz államtitkárság: a nemzetgazdasági, a nemzeti fejlesztési, belügyi, a közigazgatási, a vidékfejlesztési, valamint a nemzeti erőforrással foglalkozó tárca

államtitkárai, illetve a Központi Statisztikai Hivatal elnöke és a Miniszterelnökség képviselője vesz részt.

Az alakuló ülésen tárgyaltak a társadalmi felzárkózás és a cigányügy helyéről a kormányzati politikában, megvitatták és elfogadták a Tárcaközi Bizottság ügrendjét, továbbá napirendben volt a Roma Integráció Évtizede Program Stratégiai Tervhez kapcsolódó, a 2008-2009. évekre vonatkozó kormányzati intézkedési tervről szóló 1105/2007. (XII.27.) Korm. határozatban foglalt feladatok 2008-2009. évi végrehajtásáról készített jelentést. Mindemellett határoztak a közcélú vízrendsze-

rek működtetéséről, a hozzá tartozó szervezetek, intézményrendszer átalakításáról és a feladatellátás feltételeiről.

Az államtitkár tájékoztatója szerint, az alakuló ülésen döntés született egy kiegészítő felzárkóztatási program beindításáról, amely a vízrendszerek karbantartásáról szóló közmunkaprogramhoz kapcsolódik majd. Ez a tervek szerint ezek foglalkoztatását biztosíthatja egy időre, de cél, hogy a hátrányos helyzetűek legalább húsz százaléka a későbbiekben is a rendszeren belül maradjon. Az államtitkár szerint a komplexitás jegyében mindehhez képzési program is társulna, tehát összekötne a foglalkoztatást és az oktatást, valamint lehetőség szerint a lakhatási gondok megoldását is.

„Eddig ezeket a területeket egymástól függetlenül kezelték” – hangsúlyozta Balog Zoltán. A bizottság – első körben – annak a jogszabályi feltételeit is kidolgozná, hogy – kizárólag statisztikai céllal, az anonimitást biztosítva – lehetőség nyíljon az etnikai adatok nyilvántartására a cigányság felzárkózására szánt programok ese-

tében. A testület elnöke szerint ugyanis – az eddigiekkel ellentétben – ellenőrizni kell, hogy a források kedvezményezettjei valóban romák.

Balog Zoltán elnök „legfontosabb munkaeszközének” nevezte a testületet. Korábban elmondta, elsődleges feladatának a „hagyaték” felmérését tekinti. Utalt az Állami Számvevőszék megállapítására, amely szerint 10 év alatt mintegy 120 milliárd forintot fordítottak a romák támogatására, ám az összeg jó része nem a megfelelő helyen kötött ki.

Úgy vélte, bár vannak, akik szerint aggályos, valamilyen formában mégis lehetővé kellene tenni a támogatási rendszeren belül az etnikai adatok nyilvántartását, természetesen a személyiségi jogok figyelembevételével. Biztosítani kell ugyanis, hogy a romáknak szánt pénz valóban a romákhoz kerüljön – fogalmazott.

Farkas Flórián, a társadalmi bizottság társelnöke, a Lungo Drom elnöke, reményét fejezte ki, hogy a jövő évi költségvetés tervezetében a testület már javaslatot tehet a hátrányos helyzetűek és a cigányság felemelkedését célzó forrásokra. Az új Széchenyi-terv kapcsán megjegyezte, kiemelten kell támogatni a sikeres cigány kis- és középvállalkozásokat.

Mint a bizottság társel-

nöke, Farkas Flórián tájékoztatót, a Társadalmi Felzárkózási és Cigányügyi Tárcaközi Bizottság feladatkörébe tartozik többek között, hogy javaslatot tesz a Kormány számára a társadalmi felzárkózás hosszú távú nemzeti stratégiájának, és az alapján évente rövid távú akciótervének kidolgozására, majd koordinálja és figyelemmel kíséri a stratégia és akcióterv végrehajtását. Emellett koordinálja és

értékeli a cigányság és a mélyszegénységben élő személyek életkörülményeinek, társadalmi helyzetének javításával, valamint társadalmi integrációjának elősegítésével kapcsolatos kormányzati feladatok végrehajtását. Segíti az egyes minisztériumok, államtitkárságok társadalmi felzárkózással kapcsolatos tevékenységének összehangolását. Javaslatot tesz a kormány számára a

társadalmi felzárkózással kapcsolatos feladatok forrásigények összehangolt tervezése, és a pénzfelhasználás ellenőrzése tárgyában. A Bizottság szükség szerint, de legalább negyedévente egyszer ülésezik.

A miniszteri biztos szerencsésnek tartja, hogy a felzárkózásért felelős államtitkár tölti be a bizottság elnöki tisztségét. Abban bízik, hogy összehangolt társadalmi és egyben felzárkóztatási, romaügyi kormányzati politika lesz a jövőben. Reményét fejezte ki annak jeléül, hogy egyfajta monitoring feladatot is ellát majd a bizottság, és nemcsak ellenőrizni fogják a programokat, hanem figyelemmel is kísérik a pénzek felhasználását is, azaz megnézik, tényleg oda jutott-e, ahova kell és van-e eredménye a támogatásnak.

Mint Farkas Flórián fogalmazott, a legmeghatározóbb minisztériumok felelős államtitkárai vesznek részt a

hogy az előző kormányzat által folytatott „támogatás”, miszerint néhány kiválasztott cigány személyt súlyos milliókkal támogatnak, miközben a rászorulókhöz a programok nem jutnak el, megengedhetetlen. Vannak olyan szervezetek, amelyek érdekképviselőikkel valóban lefedik az országot, és szakmailag, erkölcsileg, hiteles munkát végeznek. Őket kell bevonni a programok megvalósításába.

A bizottság alakuló ülésére visszautalva, a társelnök tájékoztatót, hogy a bizottság első tervei rövid időn belül megszületnek, melyre vonatkozóan az államtitkár úr már megjelölt feladatokat.

VISSZATEKINTÉS

A Kormány 1048/1999. (V.5.) Korm. határozatában döntött a Cigányügyi Tárcaközi Bizottság létrehozásáról.

A Cigányügyi Tárcaközi Bizottság a cigányság társadalmi integrációjának elősegítése, valamint a cigányság életkörülményeinek és társadalmi helyzetének javítására irányuló középtávú intézkedéscsomag koordinatív végrehajtása érdekében, a minisztériumok és országos hatáskörű szervek ez irányú tevékenységének összehangolása céljával alakult meg.

Egykoron a Tárcaközi Bizottság ülésein, meghívás alapján tanácskozási joggal részt vehettek az országos hatáskörű szervek képviselői, a megyei közgyűlések elnökei, a cigány kisebbség társadalmi szervezeteinek képviselői, valamint szakértők. A Tárcaközi Bizottság helyettes államtitkári szinten évente legalább négy alkalommal ülésezett.

A Tárcaközi Bizottság titkársági feladatait ebben az időben még a Nemzeti és Etnikai Kisebbségi Hivatal látta el.

Új pártrendszer született

A FIDESZ mellett a Lungo Drom a választások győztese

A 2010-es önkormányzati választások tétje az volt, hogy folytatódik-e az a történelmi mozgás, amely megváltoztatta a pártpalettát még 2009-ben, az EP-választásokon, s amely a tavaszi parlamenti választások alkalmával kétharmados többséghez juttatta a Fidesz–KDNP-t, miközben két régi párt (MDF, SZDSZ) kiesett, két új párt (Jobbik, LMP) pedig bekerült az Országgyűlésbe. Az önkormányzati választások kapcsán kérdés volt, hogy tovább erősödik-e a Fidesz hatalmi struktúrája és politikai hálójá, vagy megmarad az önkormányzati szférában az a húszéves trend, amely szerint a helyi kormányzásban a tavasszal vesztes pártok jó esetben nyerni tudnak az önkormányzatokban, de legrosszabb esetben is korrigálnak tavaszi eredményükhöz képest.

Az önkormányzati választás választ adott arra a kérdésre is, hogy hogyan alakulhat át a magyarországi pártrendszer, s létrejön-e a magyar történelemben már többször szerepet kapott hegemon pártstruktúra. Világossá vált az is, hogy milyen potenciális vagy tényleges tartalékokkal bírnak az egyes pártok, s egyértelművé vált, hogy mi lesz a viszonya az országos kormányzásnak a helyi kormányzáshoz. Mindezek együttesen pedig kijelölik azt az új politikai erőteret, amelyben a magyar demokrácia új irányvonalat vehet az elkövetkezendő években.

Mindenekelőtt azonban fontos tisztázni, hogy az önkormányzati szféra területén nem változott meg az a húszéves tartó trend, hogy a jelöltek kétharmada független, vagyis nem pártkatonai szolgálatban álló jelöltek. Ha az idei választások végeredményét nézzük, akkor ez a

Farkas Flórián szervezete bizonyította, hogy nem csupán a cigányságnak, hanem a Fidesznek is valódi stratégiai partnere.

szám még nagyobb a függetlenek javára. A mandátumot szerzett jelöltek 79 százaléka nem pártmezben kapott munkára felhatalmazást a választóktól, vagyis a pártversenyben mindössze a mandátumok 21 százaléka dőlt el.

Csakhow településstruktúra és közigazgatási szempontból ez a 21 százalék az ország 10000 lakos fölötti településeit és a megyei közgyűléseket jelenti a főváros mellett, vagyis igencsak nagy súllyal esnek latba mind a helyi kormányzás, mind a helyi politika alakítása során.

Rekorderedmény

A Fidesz–KDNP megfordította a húszéves trendet, amely szerint a kormánypárt mindig gyengébben szerepelt ősszel, mint tavasszal. A program, amelyet Orbán Viktor 2000-től kizárólagosan futtatott a Fidesz rendszerében – amely szerint

egyedüli, koalíciók nélküli országos és helyi kormányzásra kell törekedjen a Fidesz, s szövetségi rendszerét csak hatalmi csúcspozícióból, és nem mellérendelt viszonyokból építheti – nos, e program be- és kiteljesedett az önkormányzati választásokon. Alacsony részvétel,

de jól bejáratott Fidesz-mozgósítás mellett a párt csúcsra jutott az önkormányzatokban is, olyan többséggel, amely az ellenzéki levegőt is ritkává teszi a városi és a megyei közgyűlésekben. A Fidesz a 2010-ben elért eredményével mind az országos, mind a helyi politikában politikusi eltartóképességének a maximumához jutott.

A most csúcsra járatott szavazatmaximalizálás és politikusi karriereltartó képesség három évig stabilitást biztosít a pártban. Ugyanakkor már a következő választásokon nagy belső pártmozgásokat fog előidézni a parlament létszámának kétszáz főre való csökkentése, s a Fidesz felduzzadt politikusi gárdájának korántsem biztos, hogy nyugodt perceket hoz majd a választások előtti év, amikor a közjogi változások miatt a Fidesznek a maga csapatából is szélnek kell eresztenie politikusokat. Ám ez a győzelem mámorában még korántsem jelentkezik náluk problémaként.

Nem így a szocialistáknál, akiknél pont az okoz további nehézséget, hogy az MSZP az önkormányzati választásokon politikusi eltartóképességük negatív rekordjához értek. Miskolc eleste, a közgyűlésekben való érdemi ellenzékiességhez kevés mandátumszámuk, valamint karrierkínálatuk gyenge mutatói a pártból történő kiáramlást tovább erősítik. Botka László eredménye Szegeden, a két fővárosi polgármesteri hely, s az a néhány vidéki pozíció mindössze kommunikációs mentsvár a szocialistáknak. Országos megítélésük jótányit sem javult a tavaszi választásokhoz képest, különösen, ha a rájuk adott szavazatok abszolút számát nézzük.

A szavazatok abszolút száma kapcsán érdemes megjegyezni, hogy az alig több, mint 3,5 millió szavazó közül pártmandátumot még másfél millió szavazat sem eredményezett, így nemhogy a vesztes szocialisták, de még a győztes Fidesz is nyugodtan fogalmazhatna óvatosabban a pártverseny kapcsán.

Kispártok versenye

A kispártok versenyében a Jobbik és az LMP között már a jelöléskor eldőlt a harc. A Jobbik több mint 2700 képviselő- és 219 polgármesterjelöltjével már a startnál megverte a kevesebb mint 1000 jelölttel rendelkező LMP-t, aki mindössze 26 helyen indult polgármes-

terségért és egyébként csak egy helyen ért célba. A Jobbik – bár a kampányban hirdetett eredményeinél gyengébben – teljesítette a párt élelciklusához tartozó fe-

kormányzás területén politikai számára karrierkinálati lehetőségét növelni tudta, s ezzel megalapozta versenypozícióját 2014-re, az országgyűlési választásokra.

ladatot. Mivel új párt, neki az önkormányzati szféra az országos politikában való részvétel biztosítója. Kampányban nagy terveket sző minden politikai szereplő, s aztán az eredmények minősítik az elvégzett munkát. A Jobbik négyéves építkezés után ugyanott tart eredményben, ahol a nagy társadalmi beágyazottsággal, tizenkét év kormányzati múlttal, hatalmas anyagi és infrastrukturális háttérrel rendelkező MSZP. Vagyis a radikális párt ténylegesen országos párttá tudott válni az önkormányzati választásokon, még úgy is, hogy a parlament nyári ülésszakán a Fidesz jó néhány nemzetpolitikai kérdés rendezésével csábította magához a Jobbik értelmiségi szavazóit. Ezzel együtt a Jobbik a helyi

LMP gyengén teljesített már a jelöltállításon is. A hálószerű építkezés szándéka látszott a nagyvárosokra koncentrálásából, ám a végeredmény mutatja a párt gyökértelenségét. Az ökolitizálás mesterséges, entellektuál jellege nem ért el a vidékhez. Pedig az írásztalpolitizálás mellett volna téma bőven a vidékfejlesztés, az agrárium, a helyi környezetvédelem területén, ahova betörhetett volna a párt. Csakhogy Budapestről és a belvárosból nehéz kitörnie annak a pártnak, amelyik kizárólag a pesti széthullott liberális szavazatokból, s a kiábrándult értelmiségi szocialista szavazókból építkezik. Tartós társadalmi bázisuk szinte nulla, szervezeti hálójuk érdemben nincs. Mindezek ellenére az LMP

gyenge mostani szereplése egyben karriertartalékot képez számára. Szervezeti toborzásának egyik fő terepe lehet az önkormányzat. Kérdés, hogy a pártversenyben nem jelent-e túl nagy hátrányt mostani lemaradása, s nem túlzott teherterhel-e számára a vidéki pártépítés báztelensége.

Hegemón-plurális pártrendszer

Budapest is jelezte a történeti mozgásba lendülést. Tarlós István személyében és a kormánypárti többségű közgyűléssel a Fidesz végképp hegemon helyzetbe került. Az országos és a helyi kormányzás viszonyában az alá-főle rendeltségi viszony minden korábbinál erősebbé fog válni. Van rá lehetőség, hogy a szubszidiaritás értelmezését a központi s nem a helyi kormányzás fogja feltölteni tartalommal. Az önkormányzati választások kijelölték a pártoknak a politikai arénán belüli pozícióikat, s rávilágítottak tartalékaik meglétére vagy ezek hiányára, kiürülésére. A Fidesz jelenlegi társadalmi, szervezeti és hatalmi pozíciója által új pártrendszert is létrehozott. A mellette lévő szövetség- és versenyképtelen ellenzéki pártokhoz képest hegemon helyzetbe került, s jelenlétével újra beköszöntött Magyarországon a hegemon-plurális pártrendszer, amely a kormánypárt széles lehetősége mellé a kizárólagos felelősséget is jelenti.

Tartalékok és deficitek

Az MSZP végképp válságba került, az LMP társadalmi bázis nélkül lebeg, vagyis a baloldal egésze a liberálisokig súlyos politikai válságban van. A baloldal hiteltelenségből fakadó válságának, a

liberálisok vidéki gyökértelenségének és a pártpaletta teljes megváltozásának legjobb példája Karcag, ahol sem az MSZP, sem az LMP még csak polgármesterjelöltet sem tudott állítani. Fidesz-Jobbik vetélkedés volt – nyilván nagyarányú Fidesz-győzelemmel. A Jobbik szervezetileg megkapaszkodott úgy, hogy társadalmi, kormányzati konfliktusok esetén még lehetnek tartalékai, ahogyan a karrierkinálat terén is van még mit mozgósítania.

A Fideszt – csúcsra járatottságán túl – egy másik fontos mutató is erősíti. A méltatlanul elhallgatott kisebbségi önkormányzati választásokon ugyanis tarolt a Lungo Drom. Több mint 4000 jelöltet indított országsszerte, s ebből 2300 körül ért el mandátumot. Farkas Flórián szervezete ezzel egyben bizonyította, hogy nem csupán a cigányságnak, hanem a Fidesznek is valódi stratégiai partnere. (Nem csupán a cigányság számára, hanem a Lungo Drom szervezettsége miatt is a Fidesznek hosszú távon egyetlen tartaléka a cigányság legnagyobb szervezetében s a mögötte álló több száz ezres szavazóbázis mozgósításában lehet.) A Fidesz-szövetségben belül ugyanis látszólag nincs már több szervezeti mobilizáló tartalék. Kivéve a Lungo Dromot, amelyik szervezettsége miatt a Fidesz szövetségi rendszerén belül egyedülként képes a politikai piacot bővíteni. Erre pedig a Fidesznek nagy szüksége lesz, hiszen az önkormányzati választások győzelmével világos, hogy élelciklusának tetőpontjára ért.

Zárug Péter Farkas
politológus

Magyar Nemzet, 2010.10.05.

*Magyar Demokrata 2010.10.06.

KÖZLEMÉNY

a „Lungo Drom” Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség Elnökségének 2010. október 8-i üléséről

A „Lungo Drom” Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség Elnöksége 2010. október 8-i ülésén többek között értékelte a 2010. évi cigány kisebbségi önkormányzati választás eredményét. A Lungo Drom minden eddigi önkormányzati választáshoz képest a legtöbb, közel 2300 mandátumot szerzett, legsikeresebben szerepelve a kisebbségi jelölő szervezetek között.

A Lungo Drom Elnöksége határozott arról, hogy elsőpró győzelme mellett is a lehető legszélesebb összefogásra törekszik a cigányság körében, tekintettel a magyarországi cigányság jelenlegi állapotára és az elmúlt időszak cigánypolitikájára.

A Lungo Drom új szemléletű, széleskörű, valódi társadalmi támogatottságú összefogásra alapozott cigánypolitika megvalósítását tűzte ki célul. Ugyanis a magyarországi cigányság felemelkedése nemzeti ügy, mely összefogást kíván. A széleskörű roma összefogás megteremtése és a szakmai alapokon nyugvó új cigánypolitika kialakítása érdekében a Lungo Drom kész az együttműködésre, politikai hitvallástól függetlenül, minden tisztességes, a cigányság ügyéért valóban tenni akaró szervezet és képviselő irányába nyitott.

A Lungo Drom minden olyan cigány vezetőt és cigány kisebbségi önkormányzati képviselőt hív és vár a közös gondolkodásra, munkára, aki egyetért és vállalja a Lungo Drom három pilléren – törvényességen, szakmaiságon, erkölcsiségen – alapuló új cigánypolitikáját, melynek része az arányos felelősségvállalás és a számon kérhetőség. A Lungo Drom ennek szellemében kívánja létrehozni a területi önkormányzatait és az országos cigány önkormányzatot egyaránt.

Szolnok, 2010. október 9.

A „Lungo Drom” Országos Cigány
Érdekvédelmi és Polgári Szövetség
Elnöksége nevében:

Palkas Flórián
elnök

Cigányok

Október 15-én került bemutatásra *Máté Gábor* rendezésében a *Cigányok* című darab a budapesti Katona József Színházban.

A cigány-magyar együttélés múltját és jelenét dolgozza fel a produkció, melyben *Tersánszky Józsi Jenő* színművét *Grecsó Krisztián* írta tovább.

Tersánszky szerelmi háromszöge egy sosem volt mesevilágban mutatja meg a muzsikos romákat, de épphogy megmelegsünk köztük, eltörik az idill. *Grecsó Krisztián* *Cigányokja* a mai Magyarországra hozza át a drámát, a szerző úgy írta tovább a darab történetét, hogy a legmélyebbről hozott föl valamit. Magyaroknak cigányoknak egyaránt. Lelet – a rettegés alól.

Fontos színházi előadás a *Cigányok* még akkor is, ha lezáratlan és felemás. Amiről szól – a romagyilkosságok és a magyar-cigány együttélés ügye –, a valóságban sem tart előrébb. Viszont most először akart egy színház bevallottan és nyíltan az ország egyik legfenyegetőbb társadalmi problémájáról beszélni. Azóta a Nemzeti Színház is kiírta pályázatát a romagyilkosságokról szóló dokumentumdráma megírására. Nyújthat-e társadalmi terápiát a színház, és a Katona József Színház *Cigányokja* teszi-e?

Gyönyörű, gömbölyű keblek villannak elő a színpadon a póló alól, mégsem ez az előadás legerősebb gesztusa, hanem mikor a cigány arcába vágják: „Ez a te törvényed is”. Elakad a levegő, mit mond rá a másik. Feszült pillanat.

Tersánszky Józsi Jenő *Szidike*, később *Cigányok* című vidám népszínművét *Grecsó Krisztián* írta át mai viszonyokra a Katona József Színház felkérésére. A múlt század húszas éveiben született *Tersánszky*-mű két hosszabb jelenete után *Grecsó* drámájával folytatódik a történet – két mű és két kor van tehát itt összeillesztve egy darabba. A rendező *Máté Gábor* nem akarta a két

mű széleit elrejteni: lövés, koromsötét és a lassan csurgó festék koppanó hangja vágja szét élesen az előadás két felét.

Az előadás *Tersánszky*-féle fele romantikus roma-képet fest fel: díszes ruhába

tokban tobzódó életkép szürke, kilátástalan falanszterjelenetbe torkollik. Száz évvel későbbre ugrunk, de maradunk a történetben. *Szidike* családját megtámadták, apját lelőtték, rácsokat rajzol világuk köré a fekete festék.

bújt muzsikos cigányok húzzák a fizetésnapon duhajkodó dzsentrí hivatalnoknak. A dráma ekkor még csak az eladósorba került, csodaszép cigánylány, *Szidike* (*Pálmai Anna*) körül bonyolódik. Mostohatestvére, Áskára (*Kovács Lehel*) udvarol neki, de szülei a fiatal primáslegénynek, *Daninak* (*Keresztes Tamás*) szánják, *Daninak* viszont már a kocsmá pincérmője (*Pálos Hanna*) a szeretője. Féltékenység és szerelmi civódás után hirtelen jön a váltás. Az idillikus, színekben, zama-

Az előadás *Grecsó* írta második része mindenben ellentéte a *Tersánszky*-félenek, és ezt a rendezés sem győzi hangsúlyozni. Ruhát cserélnek a cigányok, színes dolmány és szoknya helyett földszínű (saras?), szegényes gúnyát viselnek, koppanós cipő helyett lucsok fedi a lábukat. Az ízes nyelvjárási beszéd eltűnik, most éles hangon veszekednek a cigányok. Szerelemföltés helyett sokkal komplexebb és kiélezettebb lesz a konfliktus: kulturális-vallási-életmódbeli különbségek men-

tén csapnak össze a roma és nem roma szereplők. A cigányok temetkezési szokásaik és hiedelmeik miatt nem adják ki boncolásra a családfe tetemét, mert akkor szétszabdalt testben születne újjá a halott. Senki sem érti a másikat: a rendőrök nem hajlandók elfogadni a babonáságot, a cigányok nem fogják fel, hogy a jogszabály – boncolni kell – a mai civilizált világban felülírja a vallási törvényeket. Patthelyzet.

A boncolás persze csak apró, jelzésszerű mozzanat a konfliktusban. A nyomozás során megszólalnak a nem cigány helyiek. Összefekszik apa a lányával, nem szent nekik semmi. A kocsmáros pálkáját lopják a cigányok, lúgot kéne a palackba tenni, hogy kiderüljön, ki volt – jön az ötlet. Repkednek a vádak, egy fővárosi újságíróknak jut a fejét kapkodó naíva szerepe, felsorakoztatja a művelt érveket. „Aztán sok cigány él Budán?” – jön rá a felelet.

Sokszor vág elevenünkbe egy-egy mondat. A szeptemberi nyílt próbán csak öt kiragadott részletet játszottak el a színészek. Hiába volt még félkész és vázlatos a játék, az egyik jelenetnél így is kis híján elbőgtük magunkat: *Dani* féltékeny indulatában megrúgja a terhes

Szidikét, de mikor tettétől megrettenve hívja a mentőket, azok már a telefonba mondják, nem hajlandóak kijönni a cigánysorra. Sok minden benne van ebben a másfél percben, az egész cigány-magyar konfliktus sűrítve. A kész előadásból a fent idézett jelenet valamiért

passzol egymáshoz díszlet és jelmez, csodaszép összmunka.

A színészek ezekben a jelenetekben mutathatják meg a legjobban, mit tudnak. Keresztes Tamás minden rezdülése szórakoztató, de gumitestű részeg férjként a legvirtuózabb. Kovács Lehel

köznek a nézőpontok. Pontosabban: nem eléggé a katarzishoz. Be volt ígérve a pofon, hát számítottunk rá. Vártuk, hogy a képünkbe tolják, ez a nagy büdös helyzet, erre varrjál gombot.

Mikor lemegy a függöny, azt hisszük, csak a díszletet cserélik. De nem, kijönnek a

nek a roma és magyar nézőpontok, vagy semmi sem történik? Jön a következő eset majd, és ennyi? Kié Szidike gyereke? Miért élnek így a cigányok, mit gondolnak magukról, rólunk, a különbségekről?

Nincs tabló, sem befejezés. Furán mutat ez színházban, nem ehhez szoktunk. Pedig hát a valóságot tükrözi a darab lezáratlansága, a cigányok elleni támadások ügye a színpadon kívül sem tisztázódott megnyugtatóan. De a cigány-magyar konfliktus nem a tatárszentgyörgyi (és kislétai, tiszalöki, nagycsécsei) romagyilkosságban merül ki, ott van mögötte egy csomó más ellentét, probléma és történet, aminek komplexitását a Katona József Színház darabja nem tudja megmutatni. Lehet, nem is akarta. Vagy az a baj, hogy nem is lehet?

És az előadás így is, mindegyikkel együtt fontos darab. Terápiát vagy katarzist nem nyújt, csak megpiszkálja a problémahalmazt. De az is valami a sok ezerszer feltálat és megemésztett Csehov, Shakespeare és kollégáik után. Jobb híján hazafelé lefolytatjuk a darabból hiányolt vitát mi magunk.

pont kimaradt. Ebből arra következtettünk, a rendező Máté Gábor még a legutolsó pillanatban is gyúrt a történeten. Ezek szerint inkább tompította a helyzeteket? Ha így van, kár volt.

Az első kocsmai jelenet briliáns, vicces és dinamikus, a látvány egészen lehengerlő, ahogy a bazseváló cigányok ragyogó díszes ruhában groteszk rajzfilmfiguraként a levegőben játszanak („légcimbalmozás”, **Takátsy Péter** dolgozta ki a mozgást). Hosszú ez a rész, de a színészek végig magukkal visznek, nem lehet róluk levenni a szemet. Lenyűgöz a szemkápráztató színpompa is: mindenkinek megvan a maga színe, talpig ciklámén, lila, harsányzöld, tűzpiros, kék színekben világítanak a cigányok a fehér falak előtt. Testüket kacskaringós hennafestés díszíti. Gyönyörűen

mellékszerepben képeszt el, a danolászós jelenet meg egyértelműen **Rajkai Zoltáné**. Pálmai Anna és **Szirtes Ági**, mint a királynők – generációnyi különbséggel.

Ha ellenkező előjellel is, de pont ilyen erőteljesnek kellene lennie az előadás második, modern felének ahhoz, hogy üssön. A szereplők – tipikus figurák, frissen facsart narancslevet rendelő budapesti újságíró (Kiss Eszter), begyulladt, passzivitásba süppedt orvos (Bán János), két, hibát hibára halmozó együgyű rendőr (Kovács Gergely, Simon Zoltán), hordóhasú kisebbségi képviselő (Bezerédi Zoltán), a gyilkosságot eltu solni akaró tűzoltó (Lengyel Ferenc), kiábrándult nyomozó (Fekete Ernő) – tehetetlenül, fásultan tipródnak. Egy-két izgalmasabb szóváltástól eltekintve nem üt

színészek, taps. Pedig a történetnek nem értünk a végére. Ki a gyilkos? Hogy folytatják a nyomozást? Ki akarják deríteni az igazságot, vagy sikálás lesz? Közeled-

Tartalom

„Mindenkinek igaza van. Ebben az országban mindenkinek van igaza. És senki nem érti a másikat, a másik igazság nem igazság. Mindenki fél, a magyarok a cigányoktól és viszont. Ezért volt élvezetes megírni ezt a darabot. Amiért élni rossz itt. Továbbírtam a Tersánszky-féle kezdetet, és könnyedén eltörtem a sosemvolt mesevilágot, mert a mai önfeledt kegyetlenséggel beszélte el magát.

Pedig a Cigányokat felkérésre írtam, a rendező, Máté Gábor akarta megérteni, mily korban él ő a földön. Aztán kiderült, hogy mindnyájan ebben kell, hogy megkeressük magunkat, mert a kölcsönös gyűlölet, az örökös rettegés és a vágy a békességre talán a legfontosabb dolog, ami (nem) történik most ebben az országban.

Nekiláttam, mert föl kellett hoznom valamit a mélyből, magamnak, a magyaroknak, a cigányoknak egyaránt. Legyen egy lelet – a rettegés alól.”

(GreCsó Krisztián)

KRITIKA

A kurta kocsmában **Rajkai Zoltán** villog a fizetésnap duhajkodásban, fantasztikus pantomimben pipiskedő cigányok kísérik danáját, **Keresztes Tamás** és **Kovács Lehel** hangszer nélkül, gesztusokkal, mimikával teszik látható a zenét.

A stilizáltság szikrázó poémokban robban a szünnaturális **Szacsvay László** játékában, a nyitójelenet rendezői remeklés. A Molotov-koktél nem a szovjet harcokcsik páncélján, hanem a mai ellenség, a cigányportáján lobban be, menekülés a hóban, lövés dördül, egy ártatlan ember esik össze holtan. Ravatolozása röhejbe fullad: megbocsáthatatlan ízlésficammal, a siratás gyásza börlészkebe vált. Gyomrunkba szorul a nevetés, a legrosszabb népszínművi cigány-közhelyek tobzódhatnak, elmenne ez egy fricskázó paródiában, de hát itt mégis egy Rasszista Gyilkosságról van szó! Nem hisszük el, hogy Grecsó Krisztián és Máté Gábor ilyesmit elkövehet, bénultan szalasztjuk el az azonnali távozás lehetőségét, – szerencsére: újabb meglepetés következik. Miután a ravatalon asszonyát hegedűszó ritmusára **Gyakó Dani** primást végre kiviszi a forgószínpad, az immáron mai kocsmában egy bűnügyi nyomozás részesei leszünk. A helybeliek, élükön a tűzoltóság és a rendőrség közegeivel, igyekeznek eltussolni az egészet, amiben a sértettek, archaikus viselkedésükkel jócskán besegítenek. Mindenkinek igaza van! A romák mindent ellopnak, hangosak, agresszívek és még egy tetemet sem tudnak tisztességgel ölben végigvinni a cigánysoron... **Simon Zoltán** kisrendőre alkalmazkodó és korrupt, **Ujlaki Dénes** vendéglője csak „magyarok”-nak nyitott, **Bán János** alkoholista orvo-

sa egy fél kupicával megvehető. **Fekete Ernő** gondosan felépített alakításában rajzolja meg a nyomozó karakterképét, két dühroham között pontosan érzékeli az igazságot, amelynek nem akar, nem tud érvényt szerezni. De hát más a valóság Tiszabón és más a törvény Budapesten...

Teljes színészi fegyverzetben lép végre újra színpadra **Kiss Eszter**, a rózsadombi újságíró- nő nagyszerűen formált figurájában hitelesen érzékelteti ezt a különbséget. Az együttes félelmetes tökéletességgel jeleníti meg az ellentmondásokban bővelkedő darabot, külön ki kell emelnünk **Keresztes Tamás** követhetetlenül zseniális játékát. Sértő! Színigaz! Szörnyű! Pompás! Embertelen! Vicces! Botrányos! – Igen!!! Olyan, mint az egész roma-kérdés, amelyről vagy hallgatunk, vagy fröcsögünk.

Máté Gábor színháza végre mai, bátor és merész, megkavarja az elhallgatás pocsolyáját, muszáj szembenéznünk, muszáj vitatkoznunk, – ha csak ennyit ér el, akkor is megkerülhetetlen! (– és végre a Katonáról is írhatunk...)

Mindenkinek igaza van – fogalmazott Grecsó Krisztián az előadás szórólapján közzétett idézet szerint. Tersánszky posztumusz társ-szerzője alighanem komolyan átgondolta e kijelentését, hiszen darabja jószerint minden útjába eső közhelyet és előítéletet megerősít.

S persze a seregnyi társadalmi előítélet és publicisztikai közhely mellett **Grecsó Krisztián** munkája akarva-akaratlanul beigazol két színházi tárgyt, ám úgyszintén közkeletű vélekedést is. Általánosságban és sokadszorra azt, hogy a Katona társulata szinte bármilyen körülmények között képes bravúrt teremteni, míg egy-szerűségében ama nézői előfeltevést bizonyítja, hogy

valóban kétes vállalkozás ösztársadalmi körleletté át-, tovább- és félbeírni a fiatal **Tersánszky Józsi Jenő** pajkosan derűs, pehelysúlyú *Szidikéjét*.

A jelenkori utóéletében eddig leginkább széles jókedvű roma musicalként szereplő vígjáték ezúttal a **Máté Gábor** rendezte előadás első félórájává minősül át. Nem kezdő- vagy kiindulóponttá, hiszen dramaturgiailag vajmi kevés köze van e mulatós-szerelemföltő darabrészletnek a vályoggal hozzátapasztott kurrens rémvalóságához, mindössze előrevetett betétté, s a színészi játéktechnikák ügyesen berendezett kirakatává. A búsan vigadó Kukac úr szerepében (melyet egykor Kabos Gyula játszott) **Rajkai Zoltán** például jutalomjátékká lépteti elő a részeg elomlásában is agresszív, nekilodulásában is jelentéktelen, utóbb – szó szerint – asztalostul elfektetett figurát. A Kakuk Marcival kiegészülő cigánybanda az ihletett lég-muzsikálással és az olykor már-már túlzásnak tetsző mozgásbravúrokkal igazolja színészi akciókészségét, az aranyhegedűs Harkocsány cigányprimásként asztalhoz telepedő **Szacsvay László** pedig bohózáti poentírozó jártasságát kacagtatja. A sokok játék mindazonáltal szembeszökően elkönyvíti az első félórát, s a cigányalakok testére pingált virágosindás festések költőisége is

éppen csak átszínezi a dévaj, ám kiismerhető komédiát.

A harsány derűbe aztán be-robban a kortárs Molotov-koktél, hogy a meséből immár a fájdalmas aktualitású rögvalóságba lábajlon át a színpadi cselekmény. Az éles váltást egy pazarul hatásos, az inkább csak művi, mint valósággal szürreális díszletezést megnesmesítő effektus érzékelteti: a fehér falakról egyszerre csorogni kezd lefelé a sötét festék. Mivel a fentebb már idézett Grecsó-szöveg arra utal, hogy Máté Gábor választ keresett a „mily korban él ő a földön” nyomasztó talányára, így e megoldás láttán önkéntelenül is Radnóti Miklós és a házfalakról csorgó, vöröslő fájdalom juthat az eszünkbe.

A váltással uralomra jutó Grecsó-drámaalap a tétova helyszíneléssel indul, s mint utóbb kiderül, nem is halad túl azon. Színre vonul a túlélésre és tussolásra játszó, sunyi hivatalosság: a részeg orvos (**Bán János** fázós remeklése), a teli torokkal vak tűzoltó, a gyáva kisrendőrök és a még gyávább nyomozók. A nyomozásvezető legalább okosan és taktikusan, s egyszersmind fenyegetően gyáva, s az ő alakja, hála **Fekete Ernő** perfekta alakításának, olykor még túl is nő a zsurnalisztikai közhely szintjén. Fekete ráadásul még arra is képes, hogy némi toporgással felvonásvéget csináljon ott, ahol amúgy csupán függönyhullás lenne.

Grecsóban általában mindenkiről megvan a véleménye, s ennek artikulálása során nem tartózkodik az előítéletek visszaigazolásától sem. A cigánypolitikus sumák szélhámos, a pesti, helyesebben budai újságíró liberalizmusa az üresnél is üresebb póz, a cigányapa a kelletténél közelebb kerül viruló leánygyermekéhez, s egyébként is: a magyarok sunyik, a cigányok lopnak. Mindezt pedig a „helyzet reménytelen, de nem komoly” zsánerébe át-átbukfencezve, hol jobb, hol rosszabb poénnokkal megszórva kínálja Grecsó láttelepe.

A cigányalakok megformálói érezhetően megsínylik a kortárs nyomorúságot: **Keresztes Tamás** delin nekidülledő, sukár Danijából piti tolvaj lesz, Szacs vay Lászlónak e részben már csak a halott – jószerint bohózat – szerepe jut, a szép Szidikére és nevelőszülei szeretetére egyaránt reménytelenül pályázó Áskará, azaz **Kovács Lehel** eredendően lengeteg, ám rokonszenvesen komikus figurája végképp súlytalanná válik, míg a Tersánszky-mű vonzó címszereplője (**Pálmai Anna**) szinte nyomtalanul elvész a premier második felére.

Csupán a nemcsak néprajzilag, de színészilag is zsigerien hiteles Harkocsányné marad súlyos jelenlétű: **Szirtes Ági** záró monológjával szívéhez (s így egyúttal szívükhöz) szorítja a hírlapi ismeretektől végre elemelkedő szöveget. Egyebekben a cigányságot e kurrens játékrészben leginkább **Bezerédi Zoltán** megélhetési romapolitikusa képviseli – a

kisstíluság nagystílusú ábrázolásával, s persze jól hangot találva Fekete Ernő első nyomozójával.

SAJTÓ

Mint Máté Gábor rendező azt az MTI-nek elmondta, a témát szociológiai előtanulmányok utáni színészi improvizációkon keresztül tervezte feldolgozni.

Máté Gábor azonban a mához akarta kötni Tersánszky század eleji muzsikuss cigányokat felvonultató, népszínműszerű világát, összekapcsolva azt a közelmúltbeli cigánygyilkosságokkal. „Az volt a kiindulás, hogy egy nagyon brutális, mai világ jöjjön léte” – szölte a rendező az eredeti történetet az első felvonás végén megszakító, majd a mában továbbvezető darab ötletéről. Mint megjegyezte, Grecsó Krisztiánnal már dolgozott korábban, akkor azonban nem lett előadás az együttműködésükből, így a Cigányok lesz a fiatal író első színpadon bemutatott

munkája. „Grecsóban láttam azt, hogy erre fogékony lehet. Ismertem a képességeit, a fantáziáját, az írói erejét és a gyorsaságát” – fogalmazott. A két felvonás két társadalmi berendezkedést állít szembe, egyfajta bomlási folyamatot ábrázol, de a második rész felfogható a közelmúlt eseményeinek zanzásított változataként is – árulta el Máté Gábor. Elmondása szerint a végeredmény nem optimista, inkább egy olyan „látélet”, amely a cigány-magyar együttélésről való gondolkodásra ösztönöz. „A darab senkit nem akar kímélni. Semmiképpen nem akartam azonban ítéletet mondani, inkább arra szeretnénk felhívni a figyelmet, hogy erről a kérdésről nem-hogy beszélni kell, hanem ezt fel kell dolgozni, és meg kell oldani, mert egyre nagyobb lesz ez a probléma” – hangsúlyozta a rendező.

Forrás:
Dömötör Ágnes – origo.hu,
10.26.
katonajozsefszinhaz.hu

Fotók: Dömölky Dávid

Máté Gábor rendező

1980-ban végzett a Színművészeti Főiskolán és a kaposvári Csiky Gergely Színház művésze lett. 1987-ben szerződött a Katonához, ahol nem csak színészként, hanem főrendezőként is dolgozik. 1993 óta tanít a Színház- és Filmművészeti Főiskolán, 2007-ben a Színházi Főtanszakon egyetemi tanári kinevezést kap, jelenleg a Színházi Főtanszak Rektor helyettese. Anyaszínházán kívül rendszeresen rendez az egrí Gárdonyi Géza Színházban, valamint a Zsámbéki Színházi és Művészeti Bázison.

Grecsó Krisztián költő, író

Szegváron (Csongrád megye), született 1976.05.18-án. Az öccse Grecsó Zoltán balletművész (a Willany Leó Társulat vezetője, Gödör). Jelenleg Budapesten él. A csongrádi Batsányi János Gimnáziumban érettségizett 1994-ben. A békéscsabai Kőrösi Csoma Sándor Főiskola után a szegedi József Attila Tudományegyetem magyar szakán diplomázott. 1997-től 2006-ig a Bárka szerkesztője, 2007 és 2009 között a Nők Lapja vezető szerkesztője, 2006-tól 2009-ig a Szépirok Társaságának alelnöke. 2009-től az Élet és Irodalom munkatársa. Első sikerét a Pletykaanyu című novelláskötetével aratta, 2001-ben. Több utánnymás után 2006-ban jelent meg a könyv második, átdolgozott kiadása (Magvető). 2005-ben látott napvilágot Isten hozott című regénye (Magvető), ami 2007-ben németül, 2008-ban csehül, 2009-ben szlovénul is megjelent. Új regénye, a Tánciskola 2008 tavaszán került a könyvesboltokba.

KISEBBSÉGI ÖNKORMÁNYZATI VÁLASZTÁS 2010

Elsőprő Lungo Drom győzelem!

A kormánypárttal szövetséges Lungo Drom nyerte a 2010. évi cigány kisebbségi önkormányzati választásokat az országban. Farkas Flórián szervezte, a Lungo Drom szerezte a legtöbb mandátumot a cigány kisebbségi önkormányzati választásokon: mintegy két és félszeres arányban vezet mind a leadott szavazatok, mind pedig a mandátumszerzés tekintetében.

Október 3-án a helyhatósági választásokkal egy időben megtartották a települési kisebbségi önkormányzati képviselőjelöltek választását is. Az ország 1592 településén összesen 2321 helyi kisebbségi önkormányzati választást bonyolítottak le a hazai 13 kisebbségi közösség kulturális autonómiájának személyi megújítására, ezek közül hat nem lett eredményes – derült ki az Országos Választási Iroda (OVI) internetes tájékoztatójából.

A legnagyobb kisebbségnek, a cigányságnak 1252 helyi kisebbségi szavazása volt szerte az országban, de szavaztak a bolgár, a görög, a horvát, a lengyel, a német, az örmény, a román, a ruszin, a szerb, a szlovák, a szlovén és az ukrán kisebbség névjegyzékben regisztráltjai is.

A szavazásra jogosultak 60,48 százaléka ment el szavazni.

Lungo Drom siker

A 2010. évi kisebbségi önkormányzati választásra minden eddigi önkormányzati választáshoz képest a legtöbb, több mint négyezer jelöltet állította a Lungo Drom, legsikeresebben szerepelve a kisebbségi jelölő szervezetek között. Össze-

hasonlításként, eredményességét az is mutatja, hogy míg a Fidesz – Magyar Polgári Szövetség egyéni jelöltjeinek száma 4246, a Lungo Drom összesen 4044 jelöltet állított a kisebbségi önkormányzati választásra. A jelöltjei közül 2289 fő szerzett

rumával (MCF) szemben. Utóbbi vezetője a különböző bűncselekményekkel gyanúsított, többszörös vádlott Kolompár Orbán. Úgy tűnik tehát, hogy más baloldali választási tömörülésekkel együtt sem szerezhethet az MCF fölényt az elsőprőn a

mandátumot. Ez kiemelkedően fontos adat, hiszen az összes cigány kisebbségi önkormányzati képviselő száma 4492 fő, melynek közel fele a Lungo Drom képviselője!

A Farkas Flórián vezette Lungo Drom cigányszervezet csaknem háromszoros arányban vezet mind a leadott voksok, mind pedig a mandátumszerzések tekintetében fő riválisával, a jócskán lemaradó, baloldali elkötelezettségű Magyarországi Cigányszervezetek Fő-

legjobb jelöltet állító és mandátumot szerző Lungo Drommal szemben.

A Lungo Dromot 105 734-en támogatták szavazatukkal, míg a több bűncselekmény miatt elsőrendű vádlott Kolompár Orbán által vezetett MCF-re csupán 35079-en adták szavazatukat. A leadott szavazatoknak köszönhetően megszerzett 2289 mandátum előrevetíti Lungo Drom majdani sikerét a területi és országos önkormányzatok személyi összetételét meghatározó elek-

tori választásokon. A Lungo Drom által szerzett voksok aránya azért is figyelemre méltó, hiszen 2010-ben van olyan parlamenti párt, aki az önkormányzati választáson alulmaradt a cigányszervezethez képest.

A Lungo Drom a legszélesebb összefogásra törekszik

A Lungo Drom Országos Cigány Érdekvédelmi és Polgári Szövetség elnöksége 2010. október 8-i ülésén többek között értékelte a 2010. évi cigány kisebbségi önkormányzati választás eredményét. A Lungo Drom elnöksége határozott arról, hogy elsőprő győzelme mellett is a lehető legszélesebb összefogásra törekszik a cigányság körében, tekintettel a magyarországi cigányság jelenlegi állapotára és az elmúlt időszak cigánypolitikájára.

A Lungo Drom új szemléletű, széleskörű, valódi társadalmi támogatottságú, összefogásra alapozott cigánypolitika megvalósítását tűzte ki célul, hiszen a magyarországi cigányság felemelkedése nemzeti ügy, mely összefogást kíván. A széleskörű roma összefogás

megteremtése és a szakmai alapokon nyugvó új cigánypolitika kialakítása érdekében a Lungo Drom kész az együttműködésre, politikai hitvallástól függetlenül, minden tisztességes, a cigányság ügyéért valóban tenni akaró jelölőszervezet és képviselő irányába nyitott. A jövő cigánypolitikája a törvényességen, szakmaiságon és erkölcsiségen alapuló politika.

Farkas Flórián, a Lungo Drom elnöke, aki egyben a roma támogatásokat felügyelő miniszteri biztos is, úgy fogalmazott a Lungo Drom nagyarányú győzelméről a helyi kisebbségi választásokon: a cigányság felelősségteljes szavazással leváltotta azokat a hiteltelen és sok esetben csak kisegítő iskolát végzett vezetőit, akik a baloldali kormányokkal együtt végveszélybe sodorták. „A cigányság számára a rendszerváltozás óta eltelt időszak legfontosabb választása volt a vasárnapi; eljött

az ideje, hogy végre a törvényesség, a szakmaiság és erkölcs uralja érdekképviselőnket, melynek nyomán az Orbán-kormánnyal közös programok mentén kezdődhet a felemelkedés” – mondta a Lungo Drom elnöke.

Háttér

Vasárnapra 2343 kisebbségi választást tűztek ki, ebből azonban 22 elmaradt. A cigány kisebbség esetében az 1263 kitűzött választásból 1248 lett eredményes (11 elmaradt, 4 eredménytelen volt). A második legnagyobb létszámú kisebbségnél, a magyarországi németeknél 426 választást tűztek ki, ezek közül 424 lett eredményes, 2 elmaradt.

A magyarországi szlovákok esetében a 126 kitűzött választásból 122 volt eredményes, 4 elmaradt, a horvátoknál 128-ból 127 lett eredményes, 1 maradt el. A románok esetében 72 volt a ki-

tűzött választások száma: 71 lett eredményes, egy pedig eredménytelen. Az ukránoknál (23) és a szerbeknél (48) a kitűzött választások mindegyike eredményes lett. A szlovénok esetében 3 választás elmaradt, így 11 lett eredményes. A lengyeleknél mind a 49, a görögöknél mind a 37 választás eredményes lett. A bolgárok esetében a 42 választásból 1 elmaradt, a ruszinoknál (76) és az örményeknél (39) a kitűzött választások mindegyike eredményes lett.

A német kisebbségi választáson a legtöbb szavazatot a Baranyai Németek nevű szervezet kapta. A szlovákok esetében a Szlovák Uniót támogatták a legtöbb vokssal, a horvátoknál a Magyarországi Horvátok Szövetségét, a románoknál a Magyarországi Románok Országos Érdekvédelmi Egyesületét. Az ukrán kisebbségnél a Magyarországi Ukránok Kulturális Egyesülete, a szerbeknél a Nemze-

tiségi Hagyományőrző Kulturális Egyesület, a szlovéneknek a Magyarországi Szlovének Szövetsége, a lengyel nemzetiség esetében a Lengyel Szent Adalbert Egyesület, a magyarországi görögöknél a Syllogos, a bolgároknál a Magyarországi Bolgárok Egyesülete, a ruszinoknál a Magyarországi Ruszinok Országos Szövetsége, a magyarországi örmények esetében az Erdélyi Örmény Gyökök Kulturális Egyesülete kapta a legtöbb szavazatot.

A kisebbségek számára nem ért véget október 3-ával a megmérettetés. Ha az adott kisebbség megfelelő számú települési kisebbségi önkormányzattal rendelkezik, 2011 januárjában a kisebbség területi és országos önkormányzatot hozhat létre. A területi és országos önkormányzatot a települési kisebbségi önkormányzati képviselők (elektorok) választják.

A kisebbségek saját önkormányzatainak választása

Kisebbség	Kitűzött	Elmaradt	Megtartott	Eredménytelen	Eredményes
Összes	2343	22	2321	6	2315
<u>BOLGÁR</u>	42	1	41	0	41
<u>CIGÁNY</u>	1263	11	1252	4	1248
<u>GÖRÖG</u>	37	0	37	0	37
<u>HORVÁT</u>	128	1	127	0	127
<u>LENGYEL</u>	49	0	49	0	49
<u>NÉMET</u>	426	2	424	0	424
<u>ÖRMÉNY</u>	39	0	39	0	39
<u>ROMÁN</u>	72	0	72	1	71
<u>RUSZIN</u>	76	0	76	1	75
<u>SZERB</u>	48	0	48	0	48
<u>SZLOVÁK</u>	126	4	122	0	122
<u>SZLOVÉN</u>	14	3	11	0	11
<u>UKRÁN</u>	23	0	23	0	23

Az ország 1592 településén tartottak meg 2321 helyi kisebbségi önkormányzati választást.

valasztas.hu

A jövő záloga

A tanulóért a tanulókkal

A termelés és a szolgáltatás és ezzel a gazdaság követelményeinek megfelelő színvonalú és összetételű szakember igény biztosítása hívta életre a Térségi Integrált Szakképző Központok (TISZK) hálózatát. A TISZK olyan szerveződési forma, amely lehetőséget kínál a hatékonyabb szakképzésre, az oktatásban meglévő párhuzamosságok kiszűrésére. Előnye, hogy koncentrálna a szakképzés anyagi- és humán erőforrásait, ezzel biztosítva a korszerű gyakorlati képzés feltételeinek megteremtését és szinten tartását. Az alábbiakban a Jövő Záloga TISZK legújabb projektjét mutatjuk be.

Magyarország jövője szempontjából elengedhetetlen a roma lakosság társadalmi és gazdasági integrációja, ami nem valósulhat meg a többségi társadalom támogatása nélkül. A Jövő Záloga TISZK-ben azt vallják, hogy az integráció nem valósítható meg a cigányság oktatásba, majd ezt követően a munka világába történő bevonása nélkül. A Jövő Záloga TISZK célja a gazdasági igényeknek megfelelő magas szintű szakképzettség és tudás elsajátításának biztosítása tanulóink számára. Ezzel a munkaerő versenyképességének, a régió munkaerőpiacának és fejlődésének javítása. A pályakezdő fiatalok munkanélküliségének megelőzése érdekében a szakképzési rendszerüket úgy fejlesztik, hogy az képes legyen a folyamatosan változó munkaerő-piaci igények költségkímélő kielégítésére és támogassa az élethosszig tartó tanulás alap képességeinek megszerzését.

A Jövő Záloga TISZK „A tanulóért a tanulókkal” című programjának célja, hogy egy éves időtartam alatt javítsa a szak- és felnőttképzési rendszer elméletét és gyakorlatát. Ezért iskoláikban a gazdaság igényeihez rugalmasan igazodó képzési szerkezetet alakítanak ki, új típusú tananyagokat fejlesztenek ki és vezetnek be a gyakorlatba. Új tanulási lehetőségeket és formákat nyújtunk a tanulók számára, a tanárok körében pedig új oktatási módszereket ajánlanak, hogy a szakismeretek átadása még eredményesebb legyen.

Szükség van jól felkészült szakemberekre, szakmunkásokra is – olyan szaktudással, amit a munkaerőpiac vár és elismer. A cél, hogy a nappali és a felnőttképzésben részt vevő tanulókat – a jövő munkavállalóit – korszerű, a munkáltatók által igényelt szakmai tudással kell felkészíteni a munka világába történő beilleszkedésre, elhelyezkedési esélyeik megteremtésére.

„A tanulóért a tanulókkal” program kiemelt célja a halmozottan hátrányos helyzetű és a roma tanulók szegregációjának csökkentése, esélyegyenlőségük megteremtése és az eltérő oktatási igényű csoportok oktatásának és a sajátos nevelési igényű tanulók integrációjának támogatása.

A Jövő Záloga TISZK-be szerveződött iskolákban nagyszámú roma származású diák tanul. Szakmai ismereteik gyarapítása, sikeres beilleszkedésük a munka világába az eddigiektől eltérő oktatási, pedagógiai feladatot jelent. A tenni-valók nagyon hasonlatosak az egyesült államokbeli afro-amerikaiak beintegrálásának feladatához, amelyhez a hatva-

nas évek közepén dolgoztak ki és valósítottak meg egy speciális programot. Ennek a programnak egy részét – a 14–22 évesek tanulását, tanítását, beilleszkedését a munka világába – nagy elméleti és gyakorlati tapasztalattal rendelkező amerikai szakember segítségével november elejétől 6 héten keresztül a Jövő Záloga TISZK iskoláiban tanító pedagógusok sajátíthatják el. Ezt az ismeretet és tudást a jövőben szeretnék szélesebb körben elérhetővé tenni.

A program célcsoportjai a Közép-magyarországi Régió területén élő 14–20 év közötti nappali rendszerű oktatásban résztvevő fiatalok, akik szak-, illetve szakközépiskolai képzés keretében a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő szakmák elsajátítását tűzték ki célul. A célcsoportban a roma tanulók aránya mintegy 80% a szakképzettséggel nem rendelkező felnőttek, az oktatásban résztvevő pedagógusok, a gazdasági élet szereplői – vállalkozások, kamarák képviselői stb. – az érintettek – tanulók és pedagógusok – családtagjai, az önkormányzatok és a civil szervezetek.

Operatív célok

1. A gazdaság igényeihez rugalmasan igazodó képzési szerkezet kialakítása

A térség speciális képzési igényére koncentrálna kerül át/kialakításra a TISZK képzési szerkezete. A gazdasági szereplői, a gazdasági kamarák képviselői rendszeres partnertalálkozók keretében vannak tájékoztatva a TISZK-ben folyó szakmai munkáról. A felmerülő igényeiket így folyamatosan be tudjuk építeni a szakmai munkába.

2. A tagiskolák között a hálózati együttműködés, integráció, koncentráció ösztönzése

Az integráció ösztönzésével tartalmi, módszertani fejlesztések összehangolásával a munkaerő-piaci igényekre jobban reagáló, versenyképes szaktudást biztosító, fenntartható intézményrendszer megteremtése a projekt célja.

3. Felnőttképzési tevékenység fejlesztése

A gazdasági szereplők által jelezett igények alapján korszerű, magas szakmai színvonalú felnőttképzési tevékenység végeztése, az ehhez szükséges tananyagfejlesztéssel együtt.

4. Közös marketingstratégia megvalósítása

A TISZK tagiskolái közösen alakítják ki és valósítják meg marketing stratégiájukat. A marketing stratégia részletesen bemutatja a TISZK szakmai munkájának kommunikációját mind a gazdasági szereplők, a kamarák felé, mind pedig az iskolák felé a leendő tanulók elérése érdekében.

5. TISZK-ben résztvevő intézmények vezetési és irányítási rendszerének humán erőforrás fejlesztése

A projekt során kialakításra kerül a TISZK vezetési és irányítási rendszere, amelybe bevonásra kerülnek a tagiskolákban dolgozók is. Az együtt kialakított és működtetett rendszerben, valamint a kapcsolódó képzéseken keresztül fejlesztjük a munkatársak ilyen jellegű kompetenciáit.

6. Kompetencia alapú tananyagfejlesztés

A jelenlegi képzési kínálatot további 7–8 piacképes szakma oktatásának bevezetésével bővül. Az ehhez szükséges tananyagfejlesztés történik meg a projekt során. Speciális fejlesztés: az USA-ban az afro-amerikai lakosság integrációját elősegítő módszertan átvétele, adaptációja. Ezzel jelentősen javul az elsődleges célcsoport 80% - át kitevő roma fiatalok esélye a munkaerő piac igényeinek megfelelő szakmák megszerzésére és az eredményes munkahelykeresésre.

A program során az alábbi tevékenységeket alakítják ki és fejlesztik

- Szervezet
- Közös tudás és humán erőforrás menedzsment
- Képzésszervezési rendszer
- Képzések
- Képzési igényfelmérés
- Munkaerőpiac résztvevőivel kapcsolattartás
- Tanár- és oktatói továbbképzés és az új modul rendszerű oktatásra történő felkészülés
- Tanácsadás
- Pályaválasztási, pályaorientációs és karrier tanácsadás
- Közösségi funkciók – családpedagógiai szolgáltatás, pszichológiai tanácsadás, tanórán kívüli szabadidős és ismeretterjesztő programok szervezése
- Hátrányos helyzetűek bevonása az oktatási rendszerbe
- IKT technológia alkalmazásával önálló tanulásra alkalmas tananyagfejlesztés, és képzésszervezés módszertanának kidolgozása
- Képzési és továbbképzési programok kidolgozása és adaptálása
- Kommunikációs- és marketingtevékenység, közös marketing stratégiák kidolgozása
- Eredmények széleskörű terjesztése, disszemináció
- Nyilvánosság tájékoztatói tevékenység
- Nyomon követési és értékelési tevékenység – tanulók, munkavállalók, munkaadók körében adatgyűjtés.
- Horizontális politikák – esélyegyenlőség, fenntartható fejlődés – megvalósítása
- Felnőttképzési tevékenység

Legyen mindenkinek egyenlő esélye!

A fejlesztési program mellett lehetőséget biztosítanak arra, hogy esélyegyenlőségi szakértő álljon a tagiskolákban tanítók, az ott tanulók és a szülők rendelkezésére.

A szakértői munka célja, hogy csökkentse a hátrányt okozó tényezőket, megelőzze és kezelje a hátrányt okozó konfliktusokat és csökkentse, illetve megelőzze a tanulók lemorzsolódását.

Ennek érdekében a szakértő:

- egyéni tanácsadást nyújt diákoknak, csoportos tájékoztatót tart szülőknek,
- egyéni tanácsadást nyújt szülőknek (lemorzsolódás családi okai, nevelési problémák, életvezetési problémák, szülői támogatás fontossága
- egyéni esettanulmányt tart, csoportos konzultációt szervez pedagógusokkal, gyermekvédelmi feladatokkal, igény szerint.

A szakértő minden budapesti tagiskolában havonta két alkalommal, a vidéki tagiskolákban havi egy alkalommal érhető el.

Kutatják a véleményeket

„A tanulókért a tanulókkal” program keretében a Jövő Záloga TISZK közvélemény-kutatást végeztet, annak érdekében, hogy a tagiskolák, valamint az ott dolgozók és tanulók számára hasznos és megalapozott fejlesztéseket valósíthasson meg. Ehhez fontos, hogy felmérésre kerüljön a meglévő állapot és a TISZK megismerje az igazgatók, a tanárok és a tanulók elvárásait.

A kérdőívek célja, hogy a Jövő Záloga TISZK pontos képet kapjon arról, hogy a tagiskolák pedagógusai mit gondolnak a fejlesztési tervekről, elképzelésekről, illetve ezeket a tapasztalatokat figyelembe vegye a projekt megvalósítása során. Ugyancsak fontos, hogy képet kapjon a TISZK arról, hogy mi alapján választottak a tanulók iskolát, szakmát, milyen elgondolásaik vannak jövőjükkel és mit gondolnak az oktatásról.

Természetesen a kérdőívek kitöltése önkéntes és névtelen.

A kutatás eredményét a Soreco Társadalomkutatási Tanácsadó Bt. workshop keretében ismerteti és kiadvány formájában is elérhető lesz.

Ha kell, közösen oldjuk meg a problémákat!

Az általános iskolában oktatók jól tudják, hogy az ember személyiségének alakulása szempontjából kiemelkedő jelentőségű a serdülő és a fiatal felnőtt korban zajló események, problémák helyes megoldása. Már az általános iskolában, de a középiskolában még inkább a diákoknál a családi, iskolai konfliktusok nem megfelelő kezelése tanulási problémákat, magatartási zavarokat okozhat. Épp ezért fontos, hogy időben hatékony segítséget kapjanak konfliktusaik megoldására.

A „Tanulókért a tanulókkal” fejlesztési program keretében éppen ezért mód és lehetőség van arra, hogy a tanulók,

a tanárok és a szülők is ingyenesen vehessék igénybe a pszichológusi tanácsadást. Szakembernek, tanárnak, oktatónak közös célja – a tanulók érdekében –, hogy az iskola hatékonyan működő emberi közösség legyen az elkerülhetetlenül fellépő konfliktusok körültekintő, differenciált, konstruktív megoldásával.

A budapesti tagiskolákat kéthetente, a vidéken lévő tagiskolákat havonta felkereső szakképzett pszichológus a tanulók kisebb vagy nagyobb csoportját vagy egyéneket érintő kérdésekben áll rendelkezésre.

Iskolai szolgáltatások

Pályaorientáció és pályaválasztás: a hosszú távú jövőkép kialakításához a tanulók részére rendszeres egyéni adottságokat, kompetenciákat és lehetőségeket figyelembevevő karrier tanácsadást végeznek, esetenként a munkaerőpiac résztvevőivel megvalósuló kapcsolat alapján konkrét lehetőségeket tárnak fel és segítik a munkaadókkal történő kapcsolatfelvételt. A tevékenység folyamatos fejlesztését, aktualizálást a munkaerőpiac résztvevőivel kialakított kapcsolatrendszer és a pályakövetési rendszer információi segítik.

Pedagógus továbbképzés

A kidolgozott oktatási programok hatékony és eredményes megvalósításának kulcsa a pedagógusok, a gyakorlati oktatók megnyerése, illetve szakmai, tanári képességeik fejlesztése. Ennek érdekében a TISZK keretei között korszerű, akkreditált pedagógus továbbképzések valósulnak meg, amelyek a szakmai minőség emeléséhez, a további tanulók bevonásához, a meglévő diákok megtartásához, valamint a magas színvonalú szakképzéshez járul hozzá.

A tevékenységek megvalósítását biztosító innovatív kulcsfeladatok

Képzési igényfeltárás, igényfelmérés, képzési rendszer fejlesztése.

A szükségletfelmérés eredményeire épülő fejlesztési elképzeléseket beépítették a pályázati programba. A projekt végrehajtása során a képzések fejlesztése a TISZK tagiskoláiban központilag szervezve összehangoltan történik. A fejlesztések elsődleges célja minden esetben a munkaerő-piaci igényekre való gyors reagálás, úgy, hogy a szakképzés iránti minőségi és szakmai elvárások maximálisan teljesüljenek. A fejlesztések során megvalósuló tananyag fejlesztések a modulrendszerben és kompetencia fejlesztés elvének megfelelően történik.

Széles körű pályaválasztási, pályaorientációs és karrier tanácsadási rendszer felállítása és működtetése.

A tevékenység során az oktatott szakmák széleskörű bemutatása történik a területileg érintett alapfokú oktatási intézményekben tanuló végzősök és a már végzett, de szakképzetlen, vagy a munkaerő piac igényeinek nem megfelelő szakképzettséggel rendelkezők felé. A tevékenység másik pontja a szakmák részletes bemutatása az érdeklődők felé, valamint az érdeklődők körében készség és képesség felmérés elvégzése, ennek alapján pályaorientáció, pályaválasztás segítése. A hosszú távú jövőkép kialakításához a tanulók részére rendszeres, egyéni adottságokat, kompetenciákat és lehetőségeket figyelembevevő karrier tanácsadást végeznek.

A szakmai alapképzés – szakmai orientáció és szakmacsoportos alapozó oktatás – modulrendszerű és kompetencia alapú továbbfejlesztése.

Ez biztosítja egyrészt a jövődől hallgatók felzárkóztatásának megszervezését, a kívánatos tudásszint, kompetenciák elérését, másrészt a kibocsátott hallgatók elméleti és gyakorlati kompetenciáinak hosszú távú megalapozását. A szakmai alapképzések szervezése a hátrányos helyzetű célcsoportok igényeinek kiemelt figyelembevételével történik.

Szervezetfejlesztés, közös humán erő menedzsment, és képzésszervezési rendszer kialakítása. Digitális iskolaadminisztráció bevezetése.

Az egységes irányítást a közös menedzsment biztosítja, amelyet támogat a bevezetésre kerülő egysége digitális iskolaadminisztráció, amely lehetővé teszi, hogy a menedzsment projekt monitoring tevékenysége során naprakész információkra alapozhassa döntéseit.

A tananyagok fejlesztése, a meglévő tananyagok továbbfejlesztése során a kompetencia alapú, moduláris képzés feltételeinek megfelelő tananyag elemek fejlesztése történik meg, figyelembe véve az eddigi fejlesztések során más projektben kidolgozott eredményeket, tananyag elemeket.

A végzett hallgatók pályakövetési rendszerének kialakítása.

Az ehhez szükséges intézményi rendszer, figyelő- és értékelő hálózat folyamatos kiépítése kezdődik meg a projekt során.

Felnőttképzési tevékenység megindítása, kiszélesítése.

A gazdasági szereplők által jelezett igények alapján korszerű, magas szakmai színvonalú felnőttképzési tevékenység valósul meg a projekt során, és az ehhez szükséges kompetencia alapú tananyagfejlesztések is elvégzésre kerülnek.

A közösségi feladatok ellátása.

A hallgatói összetétel – nagyszámú hátrányos helyzetű, sajátos nevelési igényű és roma hallgató – miatt szükség van olyan egyedi programok kidolgozására és megvalósítására, amelyek elősegítik ezeknek a fiataloknak a tanulmányait és a környezeti beilleszkedését.

Munkaerő piac szereplőivel való kapcsolattartás fejlesztés, formális és informális csatornák bővítése.

A projekt során rendszeres szervezett találkozókra kerül sor a munkaerő piac legfontosabb szereplőivel, a munkaügyi központokkal, a munkaadókkal, a kamarákkal és a civil szervezetekkel, ez biztosítja a képzésfejlesztéshez szükséges mindenkor aktuális információkat, segíti a pályakövetést, az adatgyűjtést és az elemzéseket.

Tananyagfejlesztés

A cél a megfelelő modulrendszerek kifejlesztése és bevezetése, amely a továbbképzésénél, az élethossziglan szóló tanuláshoz jelenthet előnyt. Ehhez szükséges pedagógia módszerek átvétele illetve kifejlesztése.

Felnőttképzés kibővítése, az ehhez kapcsolódó tananyag fejlesztési tevékenység

A cél, hogy a már végzett hallgatók számára biztosítsuk egyrészt az egész életen keresztül történő képzést, másrészt lehetőséget adjunk a modulrendszerű képzés megvalósításával, az intézmények közötti átjárhatóság biztosításával újabb szakmák elsajátítására.

Borzel aranymadara: Pércá

(Sáfar Sándor gyűjtése)

Hol volt, hol nem volt, volt egyszer egy király Brozel volt a becsületes neve. Mindenki szerette, mert jó király volt. Az ő országában nem tudták az emberek mi a szégyenség.

Egy nap meghalt Brozel felesége. Vele együtt elment Brozel jókedve, vidámsága is. Búsult nap, mint nap, pedig három szép daliás fia vele élt. Igyekeztek is kedvébe járni, de hiába.

Telt, múlt az idő, már az egész környék arról beszélt, hogyan lehetne jókedvre deríteni a királyt.

Egy nap megjelent a palotában Karmantus, a jószívű cigány boszorkány. Csúnya volt szegény rettenetesen. Előre állt a kiugró álla. A szemfogai kilógtak a szájából. Borzas a haja, mert fésűt soha nem látott. Összeért a bozontos szemöldöke. Na és a körme, amiről a nevét kapta... Nem is köröm, hanem fekete karmok! Ha azzal végig vágott volna valakinek a hátán, az hitték volna, az ördög szántott ott. Hanem a szíve, az aranyból volt. Ahol baj volt segített: ajándékot vitt, gyógyított, elzavarta a halált. Hiába nézett fölfele a kutya, hiába tutult. Ha Karmantus megjelent, kitessékelte a házból.

Most is, mikor meghallotta, mennyire búsul a király a felesége után, fölkerelkedett és ajándékot hozott.

– Brozel! Hoztam neked egy aranymadarat. Pércá a neve. Tedd aranykalitkába! Ha jól bánsz az aranymadárral, vidámságot hoz a házba. Ha jókedvű, énekel. Ilyenkor piros rózsák gurguláznak ki a torkából. Ha megszorítottjátok az aranymadarat, gubbaszt és gyöngyöket sír, de a szomorúsága rátok is átragad, mint a bogács a nadrágszárba. Azzal Karmantus sarkon fordult. Mormogott valami köszönésfélét, s elment.

Brozel feltette az aranymadarat az aranykalitkába a szekrény tetejére. Az boldogan gurgulázta a dalát, s vele a piros rózsákat. Megjött Brozel kedve. Örült a madárnak.

Néhány nap múlva Pinka, a gádzsi boszorkány fülébe jutott, hogy megjött Brozel király jókedve. Csaknem megpukkadt a méregtől. Karmantus keresz-

tülhúzta a számítását. Pinka úgy gondolta, feleségül veteti magát Brozellel, s akkor ő meghozza a jókedvét. Persze ebből már semmi sem lesz, ezért mást eszelt ki. Éjjel, amikor mindenki aludt a palotában, besurrant és ellopta Pércát, az aranymadarat. Csak a kalitkát hagyta ott. A kalitka ajtaját bezárta, hadd tudják meg, hogy nem kiszökött, hanem ellopták az aranymadarat, amit aztán elvitt és messze földön elrejtett.

Reggel Brozel etetni akarja a madarat, látja, hogy üres a kalitka. Visszajött a szomorúsága. Nem evett, nem ivott, egész nap búslakodott, éjszaka alvás helyett csak hánykolódott az ágyban.

A fiai összeültek tanácskozni, hogyan hozhatnák vissza az apjuk jókedvét. – A legidősebb: Csonkó azt mondta, mesélni kell neki vidám történeteket. Kipróbáltak. Brozel úgy ült a trónuson mesélés közben, mintha nem is hallaná, amit mondanak.

Akkor a középső fiú: Bundás, hozott a faluból, a vándorcirkuszból egy bohócot. A bohóc énekelt, táncolt, visított, bukfencezett. A király észre sem vette, hogy ott előtte erőlködik.

Amikor ezt látták, a harmadik fiú: Fitying így szólt:

– Nincs más mód apánk felvidítására, csak ha visszahozzuk az aranymadarat.

Megesküdtek, hogy segítik egymást, ha bajba kerülnek.

– Én megyek elsőnek – mondta Csonkó. Ha bajba kerülne jelzi az udvaron a vadkörtefa. Elszárad a legnagyobb ága.

Azzal elővezette a paripáját, vállára csapta a palástját, fejére a koronáját. Felkötötte az élkardját. A nyeregbe hupantott egy zsák aranyat és elköszönt.

Csonkó ment egyenesen az úton, míg elért egy útelágazáshoz. Itt nyíl mutatja az utat Buzdula felé. Egész jól hangzik: Buzdula. Erre megyek. Dél felé elérkezik egy fogadóhoz, a Rézkakas nevezetűhöz.

– Hát, ide bemegyek. Megebédelek, szunyókálok egy keveset, s úgy indulok tovább. Be is ment.

Korro a kocsmáros szívesen fogadta. Úgy jóllakatta, édes pálinkával megitat- ta, hogy Csonkó igazából elálmosodott.

Korro szobát nyitott neki. Csonkó úgy aludt, ringatni sem kellett.

Már esteledett, amikor felébredt.

– Ma már nem megyek tovább. Megvacsorázok és valamivel agyoncsapom az időt – gondolta.

Korro már hozta is a vacsorát. Csonkó háromfeléből válogathatott volna, de nem tudta eldönteni, melyik a jobb, ezért mind a háromból evett. Éppen letette a kanalt, amikor a fogadóban megjelent két legény. Ismerősként köszöntötték Korrot. Megvacsoráztak, majd hetesezni akartak. Hozta Korro a kártyát. Mindenki a maga kontójára játszik. Hívták Csonkót is, akit nem kellett kétszer kérni. Közéjük ült. – Az első partinál nyert száz forintot. A másodiknál 50 forintot, aztán csak veszített, veszített. Apadt a zsák arany. Egyszer csak megint nyert száz forintot. Eppen jókor, mert már azon spekulált, hogy kiszáll, se most felcsillant a szeme.

Fordul a szerencse! De nem így történt. Elfogyott a zsák arany. Akkor mérgeben feltette a palástját. Veszített.

– Ez nem létezik! Feltette a paripáját. Veszített. Ezt vissza kell nyerni, különben gyalog mehetek! Feltette a koronáját... a kardját. Dühös lett.

– A csizmámmal mindent visszanyerek. Veszített.

Akkor azt mondja Korro, a kocsmáros:

– Na, még egy partit! Mindent visszanyersz, ha ellenébe felteszed a feleségedet.

Nevetett, de csak befelé, Csonkó. Most az egyszer nincs veszíteni valója, ugyanis nincs felesége, de minek ezt a kocsmáros orrára kötni.

Hát, nem elveszítette ezt a partit is!

– Rádás – mondja a kocsmáros. Viszszakapsz mindent, ha nyersz, de ha veszítesz tíz évig kosztért, kvártélyért, fizetés nélkül udvaros leszel nálam.

– Legyen!

Mit gondoltok, hogyan végződött a parti? Persze, hogy veszített Csonkó. Hogy cinkelt volt a kártya? Ugyan kinek jutott volna az eszébe!

A lényeg: egy ingben, egy nadrágban, meztelán, fizetés nélkül, ott kellett maradnia Csonkó királyfinak, mint udva-

rosnak. Korro jól megdolgoztatta, mert egy fogadóban mindig sok a munka.

Hanem egy reggel arra ébred Brozel, meg a két otthonmaradt fia, hogy elszáradt az udvaron a vadkörtefa fő ága.

– Eljött az én időm. Nekem kell indulni – mondta Bundás. Megették a bátyám fáját.

Ő is elővezette a paripáját. Felvette a palástját, a koronáját, az élkardját. A nyeregbe tett egy zsák aranyat, s indult az aranymadár keresésére. Meghagyta, ha a vadkörtefának újabb ága szárad el, ő is bajba került. Indulhat Fitying a keresésükre.

Bundás is egyenesen ment, majd érkezett az elágazáshoz. Látja az útjelző táblát: Buzdula – Csaroda. Bundás varkarja a fejét.

– Hát, akkor most merre? Isten neki! Legyen Csaroda!

Egyszer csak elérkezik az Aranyas fogadóhoz. Buja a kocsmáros, ez az egy a változás, a többiben ugyanúgy jár, mint a bátyja. Ebédel, szunyókál, kártyázik... Elveszít mindent: a zsák aranyat, a paripát, a palástot, a koronát, az élkardot, a csizmát. Utoljára a nem létező feleségét. Végül ő is egy ingben, egy nadrágban, mezteláb udvarosnak maradt a fogadóban.

Reggel látja Brozel és Fitying, hogy elszáradt a vadkörtefának egy újabb ága.

– Jajaj! Brozel! Megették Bundás fejét is – mondja Fitying. Itt az ideje, hogy én induljak.

– Könyörgőre fogta a szót Brozel, hogy ne menjen el a legkisebb fia is. Mi lesz vele öregségére egyedül, ha elveszik mind a három fia, a maradék életkedve is elmegy.

– Ne akarj lebeszélni! Megesküdtem a testvéreimnek, hogyha nekik nem sikerül, elhozom én az aranymadarat és utána az ő keresésükre indulok.

Brozel nem győzte szóval, belegyezett az elmenetelbe.

Fitying feltartasznyázott: Kenyeret, szalonnát, kolbászt, meg egy üveg bort pakolt az útra. Palástot, meg koronát nem tett, mert úgyis csak útban lenne. Elővezette a paripáját. Felkötötte az élkardját. A nyeregbe tett egy zsák aranyat, aztán elbúcsúzott az apjától. Természetesen vele ment a kopó kutyája. Nélküle soha nem tett egy lépést sem. Fitying is az egyenes utat választotta. Ő is érkezett az útelágazáshoz, ahol olvashatta: Buzdula – Csaroda. Leült, gondolkodott, hogy most merre? Végül úgy döntött, hogy egy kis mezei úton megy. Tolvajok

ritkán járnak ilyen utakon. Márpedig, aki ellopta az aranymadarat, az tolvaj.

Jó darabot ment a gyalogúton, amikor érkezett egy tanyai csárdához. Az volt kiírva: Zsibbasztó.

– Bemenjek, ne menjek? Furcsa neve van ennek a csárdának: Zsibbasztó. Mit zsibbasztanak itt el? Nyilván az ember esztét. Arra pedig, még nagy szükségem lesz.

Nem ment be, hanem baktatott tovább a keskeny úton. Egyszer csak egy nagy tölgyfához ért. Kipányvázta a paripáját, leült, megpihent, majd rőzsét szedett, tüzet gyújtott s szalonnát sütött. Hívja a kopó kutyáját, hogy megossza vele az ennivalóját, de látja, hogy egy nagy urufarkassal játszik, hancúrozik. Rászól: gyere enni!

– Adj nekem is! Három napja nem ettem. Nagyon éhes vagyok – szól az urufarkas.

– Gyere! Azzal kettévágja a szalonnát és elosztja a kutya meg az urufarkas között, magának pedig elővesz új darabot, magának pedig elővesz új darabot sütni. Amíg sütötte a szalonnát, az urufarkas megszólalt:

– Jó tett helyébe jót várj! – azzal kitépett egy csomó szőrt a bundájából és átadta.

– Ha bajba kerülsz, érintsd meg a jobb válladat. Rögtön kétszer olyan erős leszel, mint addig voltál. Ha azután sem bírsz az ellenséggel, érintsd meg a bal válladat és én rögtön ott termek. Hanem, mi járatban vagy erre felé?

– Valaki ellopta Brozel aranymadarát, azt keresem.

Azt én nem tudom, hol találád meg, de ha még három napig mész ezen az úton, elérkezel a rézerdőhöz. A rézerdőt kettészeli a rézpatak. Annak a jobb partján találsz egy rézkastélyt. Messziről meglátod, mert kilencvenkilenc szolgálja éjjel-nappal szidolozza, azért ragyog annyira. A kastélyban lakik a rézszűz: Szidla. Nagyon szép lány. A rézerdő telis tele van madarakkal. Azok folyton énekelnek. Lehet, hogy ott van Brozel aranymadara is. Hanem vigyázz, mert a rézszűz a hétfejű sárkány tartja fogságba, aki el akarja venni feleségül.

Fitying megköszönte a tanácsokat, elvette a szőröcsomót a stágyi szalagjába. Betakarózott egy lópokróccal, s elaludt.

Reggel, mire felébredt, az urufarkas már elment. A stágyi szalagjában a szőröcsomóról azonban tudta, nem álmodta az urufarkassal való találkozást.

Megreggelizett, s indult tovább a keskeny úton. Naplementekor csillant meg a piros fényben a rézkastély. Fitying egyenesen odatartott. A paripát kipányvázta az udvaron, s beköszönt a rézkastélyba.

Szidla ijedten fogadta.

– Jaj, rögtön hazaér a hétfejű sárkány, akkor vége az életednek!

Ebben a pillanatban nagy dohogva, dübörögve, tüzet okádva megérkezett a hétfejű sárkány. Szidla ijedtében a szoknyája alá bujtatta Fityinget. Ezzel nem is lett volna semmi baj, de az udvaron az idegen ló meg a kopó kutya nagy csaholással támadta a sárkányt, ami rögtön tudta, hívatlan vendég van a háznál.

– Gyere elő, te nyomorult féreg, gyáva nyúlt! Állj ki velem viadalra!

Fitying kiugrott Szidla szoknyája alól, előkapta a stágyi szalagja mellől a szőröcsomót. Megérintette a jobb vállát. Szinte pattogtak az izmai az erőtől. Minden nehézség nélkül az élkarddal lecsapta a sárkánynak mind a hét fejét. A kopó kutya ezeket, mint a legyet, röptükben kapta el, s felfalta mind a hetet.

Szidla, a rézszűz kiasszony ezután megkínálta Fityinget és kettőjük közé tette az élkardot. Szidla szípgott egy sort az élkard miatt, de azután csak elaludt. Reggel marasztalta Fityinget. Fitying szépen elmagyarázta, hogy ő aszszonyt nem választ addig, amíg meg nem találja az aranymadarat, amelyik felvidítaná az apját.

Szidla sajnálta elengedni a derék leányt, de nem tehetett mást. Búcsúzóul adott neki egy aranyalmát, ami ketyegett, mint az óra.

– Ha ennek a mutatóját jobb felé tekered, én egy szempillantás alatt ott termek.

Azután útba igazította.

– Három nap járásra innen találsz egy ezüst erdőt. Az ezüst erdőt az ezüst patak szeli ketté. Az ezüst patak jobb partján találsz egy ezüst kastélyt. Itt lakik a húgom, az ezüst királykisasszony. A neve Kotlár. Neki is sok madara van, lehet, hogy éppen nála tanyázik a keresett aranymadár. Vigyázz, mert a kilencfejű sárkány tartja fogságban! El akarja venni feleségül. Ha ott ér, vége az életednek!

– Ahhoz még nekem is lesz néhány szavam! – mondta Fitying.

Fitying elindult az úton. Harmadik nap ugyancsak alkonyatkor érkezett az ezüst kastélyhoz. Kotlár megijedt, amikor meglátta.

– Kár volna érte királyfi. Tudom, hogy az vagy, ha nincs is rajtad a koro-

nád. Rögtön itthon lesz a kilencfejú sárkány és megöl.

Már hallatszott is a sárkány dohogása, dübörgése. Tüzet okádva rontott be.

– Nyomorult! Megölted a bátyámat és idemeréskedtetél? Állj ki velem viadalra!

Fitying megérintette a jobb vállát a szőrösomóval és nekirontott az élkarddal a sárkánynak. Egymás után csapkodta le a sárkányfejeket, megszámlolni sem ért rá, hogy hányadiknál tart. A kopó kutya most is, mint a legyeket kapkodta el a sárkányfejeket és felfalta.

Fitying ezután elfogadta a vacsorát Kotlártól. Vacsora után az ezüst királykisasszony megvetette a páros ágyat.

– Szép lány, szép – nézegette Fitying –, de nem az igazi. Azzal kettőjük közé tette az ágyban az élkardot.

Kotlár duzzogott a szó nélkül való kikoszorázás miatt, de aztán csak elaludt.

Reggel Fitying elbeszélte Kotlárnak a Szidlával való találkozást. Azt is elmondta, hogy mennie kell tovább, keresni az aranymadarat. Kotlár fájó szívvel engedte el a legényt. Hanem, azért csak útbaigazította a hűgához, Tyütykéhez, az arany királykisasszonyhoz, aki három nap járásra lakik tőle. Lelkére kötötte, vigyázzon magára, mert mind között, a tizenkét fejú sárkány a leggonoszabb, s az tartja fogságban a hűgát. Szidla is adott egyaranyalmát, ami ketyegett, mint az óra. Ha ennek a mutatóját Fitying jobbra fordítja, ő rögtön ott terem.

Fitying megköszönte az ajándékot is, a tanácsot is és elindult az egyenes úton.

Harmadik nap valóban megérkezett az aranyerdőbe. Megtalálta az aranypatakot és a partján álló aranykastélyt. Most jobban szedte a lábát, mint eddig, mert még magasan állt a nap, amikor köszöntötte az ijedt királykisasszonyt, Tyütykét.

– Jaj! Mit kezdjek én most veled? Rögtön itthon lesz a tizenkét fejú sárkány. Ha itt talál, rögtön megöl.

Ahogy ezt kimondta Tyütyke és Fitying a lovát kipányvázta, már dohogott, dübörgött is a sárkány az aranyhídon, a feljárón. Fújta a tüzet, dühösen kiabálta:

– Gazember! Megölted a két bátyámat! Most számolok veled!

Fitying előkapta a szőrösomót, megérintette a jobb vállát. Pattogtak az izmai az erőtől. Előkapta az élkardját, vív istenesen. Sorba csapkodja le a sárkány tizenegy fejét. A kopó kutya elkapkodja, mint a legyeket. Megvan a vacsorája. Fitying levágja a tizenkettedik fejét is a sárkánynak, de az mindig újból és újból kinőtt.

– Tarts ki! – kiált oda Tyütyke. Amíg a nap az égen, van, nem bírsz vele, mindig kinő a feje!

Így is történt. Amikor a nap lebukott a látóhatáron, a sárkány tizenkettedik feje végképpen lehullt. Nem nőtt ki többet.

Ugye, azt nem kell mondanom, hogy alaposan elfáradt Fitying a viadalban. Pihegett, mint a kövér liba.

Szaladt Tyütyke, hozta az erősítőt, utána a vacsorát, majd megvetette a páros ágyat. Lefekült Fitying, Tyütyke a másik oldalra. Hanem Fitying csak középre tette az élkardot.

Elszomorodott Tyütyke, de mérges is lett.

– Hát, mit képzelsz magáról ez a legény?

Fitying azonban úgy gondolkozott, hogy addig rá sem néz a lányra, amíg meg nem bizonyosodik arról, hogy szereti-e őt Tyütyke, vagy már más foglalta el a szíve csücskét.

Hanem addig gondolkozgatott, amíg elnyomta az álom. Éjfélkor arra ébredt, hogy a holdvilág a szemébe világít. Felkelt. Lábujjhegyen odament a lány ágyához. Nézi ... alszik. Előkapott egy tűt, megszúrta az ujját, rácseppentette a vért a fehér zsebkendőjére. Átnyomkodja a vércseppet a zsebkendőn. Piros. Hál' Isten! Szerető őt Tyütyke. Ha nem szeretné, a vér feketévé változott volna.

Reggel egyszerre ébredtek. Marasztalta Fityinget Tyütyke, de ő elmondja, hogy szívesen maradna, s ha a dolgával végez, vissza is jön érte.

– Mi dolgod van?

– Meg kell keresnek Brozel aranymadarát.

– Akkor jó helyen jársz. Ne menj sehová! Holnap lesz pünkösd. Az aranymadar reggel, hajnalban eljön ide, a kastély előtti fára. Itt énekel délig, akkor elrepül és nem látjuk ismét egy évig.

Nagyon örül Fitying. Végre célhoz ért. Reggel, hajnalok hajnalán kiültek a kastély lépcsőjére. Egyszer csak megjelent az aranymadar. Tyütyke feléje nyújtotta a kezét. Az aranymadar rászállt. Akkor a másik kezével megfogta, simogatta, szépen beszélgetett neki és betette egy aranykalitkába. Odaadta Fityingnek.

– Eljössz velem vagy vársz rám, amíg visszajövök?

– Veled megyek – mondja Tyütyke.

– Jó, de nekem útközben még meg kell keresnem a testvéreimet.

– Segítek.

– Nem nézték az utat, toronyiránt mentek visszafelé, hogy hamarabb végezzenek.

Igen ám, de Tyütykének megtépdeste a vadrózsza a ruháját, a számártövis pedig összeszurkálta a lábát, hisz csak úgy meztéláb jött el hazulról, ahogy otthon szokott járkálni. Ezért aztán vissza kellett menni a gyalogútra.

Egyszer csak egy táblához értek. Csaroda, Buzdula.

– Merre menjünk? – kérdezte Fitying.

– Csaroda felé.

Arra indultak. Elérkeztek egy fogadóhoz, az Aránysas nevűhöz.

– Na ide betérünk! Csak akad valami harapnivaló, mert üres már a tarisznym.

Fordulnak be a kapun, hát kit látnak? Bundás, a középső királyfi egy ingben, nadrágban, meztéláb söpri a fogadó udvarát.

– Bundás! Te, hogy kerülsz ide!

A királyfi felelni sem tudott, máris ott termett a kocsmáros, Buja.

– Hogy kerül ide? Tartozik. Kártyaadósság.

– Hát a paripád, a palástod, a koronád, az élkardod, a csizmád?

– Elvesztette a kártyán.

– Bundás, Bundás! Hányszor mondta az apánk, hogy a kártya veszélyesebb a pálinkánál, de még a szépasszonynál is! Nem hallgattál rá. Most már mindegy. Kifizetek, visszaváltok mindent.

– Legyen – mondta Buja és számlolni kezdett. Addig számolt, addig számolt, hogy csak kibőfögte: fél zsák arany a tartozás.

Fitying kifizette. A feleség elnyeréséről Bundás bölcsen hallgatott. A kocsmáros sem említette. Nincs még itt az ideje – gondolta.

– Menjünk tovább! Nem becsületes hely ez. Kár pazarolni rá az időt! – mondta Fitying.

– Menjünk – egyezett bele Bundás és Tyütyke.

Elindultak vissza az útelágazáshoz.

– Térjünk le Buzdula fel! Nekem valami azt súgja, hogy ott találom meg a másik bátyámat, Csonkót.

Az útelágazásnál tehát letértek Buzdula fel. Útjuk a Rézkakas fogadó mellett haladt el. Betértek a fogadóba. Bizony itt találták meg Csonkót. Pontosan úgy, mint Bundást. Egy ingben, egy nadrágban, meztéláb söpörte a fogadó udvarát.

A Rézkakasban is a kocsmáros, Korro kotyogta el, hogy an veszítette el Csonkó mindenét. A feleség elkártyázásáról itt sem esett szó. A másik fél zsák aranyért kiváltotta Fitying Csonkót. Ezután rátértek a hazafelé vezető útra.

– Hát, te testvér megnősültél? – kérdezte Bundás.

– Láthatod! Hanem nektek is szereztetek szép feleséget. Ha tetszik, elveszitek. Azzal elfordította Szidla almaóra mutatóját jobbra, majd az ezüst királykisasszony Kotlár almaóra mutatóját szintén jobbra. Azon nyomban ott teremtek a lányok. Az első szempillantásra megtetszett Csonkónak Szidla, Bundásnak Kotlár. A lányoknak sem volt semmi kifogása Csonkó és Bundás ellen. El is határozták, hogy otthon hármias esküvőt tartanak. Már csak egy nap járásra van Brozel kastélya. Az úton nem unatkoztak, mert folyton énekelt, rózsákat gurgulázott az aranymadár.

Este letelepedtek egy nagy tölgyfa alá. Finom vacsorát főztek. A fáradtságtól a királykisasszonyok és Fitying rögtön elaludt. Csonkó és Bundás azonban tanácskozott. Meg kellene ölni Fityinget! Nem kellene osztozni az örökségen, az országon! Lenne csak fele-fele és kész. Na, és ha az apjuk megtudja, hogy Fitying egyedül hozta el az aranymadarat, ők pedig elkártyáztak mindent, lehet, egyedül Fityingre bízva az egész királyságot.

Álmában, csendben nekiestek Fityingnek. Vágták az élkardokkal, ahol érték. Singerdasz lesz pe hurdeszte szar o mász andó sakh. Mikor végeztek, belerakták a darabokat egy zsákba, s kiszórták egy közeli gödörbe. Felébresztették Szidlát és Kotlárt. Tyütykét hagyták aludni. Néhányban indultak haza. Persze vitték az aranymadarat is.

Apjuk örült a viszontlátásnak, s királykisasszony menyeknek. Részletesen elmeséltette, milyen utakat jártak be, hogyan sikerült a világ végéről visszahozni az aranymadarat. Brozel kérdezősködött Fityingről is, de ők persze hírét sem hallották.

Minden rendben lett volna, csak Szidla és Kotlár búslakodott. Szólni nem mertek, csak a lakodalom idejét halogatták. Az aranymadár is gubbasztott. Néha, néha gyöngyöt sírt.

Brozel is búslult a legkisebb fia után.

Reggel felébred Tyütyke. Sehol senki, csak Fitying lova meg a kopó kutya, aki vonyított fel az égre. Bizony sírva fakadt Tyütyke, hogy így magára maradt. Az utat sem tudja. A sírást meghallotta az urufarkas és ott termett.

– Miért sírsz?

Tyütyke elmondta, hogy egyedül hagyták és most nem tudja, mihez kezdjen.

– Ez a kutya látja a halált. Mutasd az utat! – kérte az urufarkas.

A kopó kutya elvezette őket a gödörhöz ahol megtalálták a zsákot, a zsákban az összevagdossot Fityinget.

– Sajnos itt én már nem tudok segíteni! Forrasztófü meg életvíz kellene!

– Hozok én – mondta Tyütyke.

Azzal fordított egyet az arany óraalmája mutatóján, mégpedig balra. Mert neki is volt óraalmája – vagy almaórája, ha úgy jobban tetszik. Azonnal vadgerlévé változott. Az aranypatakig szállt. Annak a partján termett a forrasztófü, az aranypatak pedig, maga az életvíz. Kitépett a vadgerle egy forrasztófüvet, telemerte a csőrével életvízzel és rögtön fordult is vissza a gödörhöz. Ott leszállt. Az almaóra segítségével ismét lánnyá változott. Az urufarkas addigra összerakta Fitying porcikáit. Tyütyke megérintette a forrasztófüvel, majd csöppentett rá életvizet.

Fitying talpra ugrott.

– Hű, de elaludtam!

– El bizony! Fel sem ébredtél volna, míg világ a világ, és még két nap, ha Tyütyke nem hoz forrasztófüvet, meg életvizet – mondja az urufarkas és elbeszélte, hogyan találtak rá a kutyája segítségével. Fitying megköszönte az urufarkas segítségét. Eloldotta a lovát, felsegítette Tyütykét, majd maga is felült.

– Ezt a gázságot csak a testvéreim tehették velem, különben ők is itt volnának – gondolta Fitying, de sehogy sem értette, a jóságáért miért fizettek gonoszszággal.

Elindultak hazafelé. Amint megérkeztek, beléptek a szobába, az aranymadár megrázta a szárnyát, vidáman énekelni kezdett. Boldogan gurgulázta a piros rózsákat.

Hanem Csonkó és Bundás ijedten húzta be a nyakát. A félelemtől összekoccant a foguk: Mulo. Hazajött a Mulo. Lehetetlenm hogy ez az elvenen Fitying!

Látja ezt Brozel, tudta, hogy kutyaság a dologban.

– Na, ki vele, mitől a nagy ijedtség?

Csonkó és Bundás szánva, bánva bűnüket, elmondták, milyen gázságot követtek el Fitying ellen.

Mérget lett Brozel. Jobban fűjt, mint egy sárkány. Elő a vizes kötelet! Kikötötte Csonkót és Bundást. Megadta nekik a járandóságot. Végül felzavarta őket a padlásra. Rájuk zárta az ajtót és úgy kiáltotta fel nekik, hogy hét évig kenyéren és vízen böjtölnek a padláson.

Fitying és Tyütyke nagy lakodalmat csaptak. Még a sánták és a bénák is tán-

coltak. A kopó kutya és az urufarkas osztozott egy sült malacon. Hét évig tartott a lakodalom. Keserves volt a böjt a padláson Csonkónak és Bundásnak, mert a sok finom illat mind felfelé szállt hozzájuk.

Végül csak letelt a hét esztendő. Leengedték a két királyfit a padlásról. Sírva fogadkoztak, hogy soha többet semmi gonoszszágot nem cselekednek.

Brozel látta, hogy fiai megbánták gonoszságukat. Nekik is nagy lakodalmat csapott. Amikor legjobban állt a bál, megjelent a két kocsmáros: Korros és Buja. Követelték a kártyán nyert feleségeket. Brozel dühös volt, amiért a fiai kártyára adták a fejüket, de csak kiváltotta egy-egy zsák arannyal az új asszonyokat.

A lakodalom után a királyfik a réz, az ezüst és az aranykastélyba költöztek, kiki a maga párjával. Fitying a paripája és a kopó kutyája mellett örökös kvártélyt adott az urufarkasnak, aki őt a mai napi is híven szolgálja.

A lakodalom után nagy-nagy csend köszöntött be Brozel kastélyába. Brozel csak ült és nézte a piros rózsákat gurgulázó aranymadarat. Egyszer csak fel-sóhajtott:

– Párca! Párca! De nagyon magunkra maradtunk!

– Na, végre! Csakhogy eszedbe jutott, hogy szólja hozzám!

Azzal az aranymadár széttárta a szárnyát. Az aranykalitka ajtaja magától kinyílt. Az aranymadár Brozel vállára szállt, s egyszeriben gyönyörűséges aranyhajú lánnyá változott. Brozel fiatal korában sok vidéket bejárt, de ilyen, Párcahoz hasonló szép lányt még nem látott. Gyorsan bezárta a kalitka ajtaját. Megölelte, megcsókolta Párca. Feleségül kérte. Azonnal hívatta a papot, meg a szakácsot. Hét országra szóló lakodalmat csapott. Én is ott voltam, nagyot táncoltam.

Brozel jó király maradt. Párca jóságos, gyönyörű királyné lett. A királyfikra sem hallottam semmi rosszat. Aki Csonkóról, Bundásról vagy Fityingről rosszat hallott, holnap az folytatja a mesét.

Mesélő:

Kolompár Szedva J. 55 éves

Kissalló, 1941

Szómagyarázat:

stágyi: = kalap

mulo: = halott

singerdasz lesz pe hurdeszte szár o mász ando sakh: = apróra vágta, mint a káposztába a húst

Kertész Imre:

Bizhelyakipe

So inke pecisajas pa kodi chi zhanav te phenav khan-chi. Kade dicholas pe vorba butaig trubul te zhukaras. De amenge sajeki sas: ke na amari vrama gelas. Ande kodi savorazhene jek hatyardom: majlasho kathe po shudripe, sar ande butyi te khunyuvas. Pe ulajesko than naj but ushalin si. „Rozi” vi avri phirdas ka palleri. te shaj las te shaj las tele amaregada. Chaches kado naj andre ande kris, ke kade chi dichol pe amende o galbeno cherhaj, de o palleri vatunchi muklas anda manushipe. Fere Moskovicseski parni morchi chi birilas e butyi, ke sigo lolo kerdylas lesko dumo, haj but assasas pa kodol so tele kidas pap este.

Mishto hatyardam am epe loci vady feri pe vamhazoski phuv: de kodi phares zhanos te phenav, sosa kerdam butyi. But pherasi geline: e thuvallya, haj inke e xamaskoske pramatya aveline anglal. Vi pa pallero serasas: phendam shajke bari dikhlas adyes detehara, hody chavilam ande butyi. Vi e petalenge karfa anglal aveline, kaj o „bikolo” khelipe. Kadi aba kathe, mashkar e shave sityilom: jek opre shundel o manush, kodo nyeril, kon majbur xutyilel ande peski burnyik, so angla peste si anda majbut, tala kattyi chaso sarj e khes pale chi xutyilel. O „Phanruno shavo” peske sane vastenge bare najenca, sako khelipe voj las „Rozi” vi pek gilyi sityardas man, s ovi maj butivar gilyabardam. Kadi e bari butyi, hody a gilya vi pe trin shiba shaj iskirin, feri kadale vorbenca: te esz-shas pe lako agor, nyamcicka, te io, italianic-

ka, te taki, atunchi pale japanicka ashundyol. Sartena, kadal feri dilyimatura, de man dilyardine.

Pala kodi vi e baren dikhlom. Vi kadalen paj buszuri hulyasardasas tele o xanralo, kade sar amen. Kade hatyardom, hody kana naj amenca, pe bare droma si, haj kadi kerel so pe detehara. Lokhes efa-oxto zhene mursha kerdylane kathe. De dikhlom, kadal maj but butyi dine e xaralos: chi hatyardine pe, pengo shero kerenas, phen-dine e vorbi, penge lila sikavenas, pushipe shutine opre leske. Vamen avri pushline: kon sam ame? Pala kodi feri mashar pende sas, perdal dam lenge duj-trin loci pe kodol beshenas. But shako falo vorbisardine, de me chi lom sama pe lende. Feri kodi zumadine te zhanen avri, sostar kerda kade o xanralo, haj so shaj pecil lenca! Sar ashundom sakon kaver phendine. Kadi sar dikhlom, vi lenge varisosko papiroshi si sosa po Csepeli shaj zhan, kon ande peski butyi, kon pale kade sar ame anda butyi trubuj te keras.

Duj-trin musuri mashkar lende ande godyi shutom. Kade sama lom, varisavo jekh nas kothe kana vorbisardam ame: feri ek ginadyi ginadas, so kade dicholas lesa shaj sas. Zurales ucho, sano manush sas, ando gelbeno zubuno. Pek locako agor alosardas peske than, pasha felyastra, kade beshlas pesko punro po ksaver shutas, dopash dumensa e majbutenge: shajke feri anda kadi avilas ande murai godyi, hody po zibano but sas dromari, haj khancheske lel e vorbi, o puhsipe, haj mashker e dro-

mara o pinzharipe, o pushipe, haj mashkar e dromara o pinzharipe, haj bivojako zhukardas te resas kothe – ande mande kado gindo sas.

Kon mishto dicholas avri vi pek, kushlo manush opre dikhlom angla mizmeri: zurales xolyarnyiko sas, kana o xanralo andre ingerdas les vi kodi pushlas, si kathe telefono, haj „shaj vorbi?” O xanralo phendas leske, zurales sunul les, „de o telefono feri lenge slobodo te vorbin” antuchi chi phendas khanchi pesko muj mishkisardas. Haj palal phendas e manushenge, vivoj ande varisavi Csepeli fabrika kerel butyi: hatyareske phendas pe. Zhuraleske sikavelas pe, vi leske gindura kasavej sar amarej, feri les azbadas hody o xanralo chi muklas les maj dur. Sama lom pa xanralo sakana nasul butya phendas. Phendas e xanraleske voj kade gindil „variso normalno vorba shaj si”, so majsigo kerel. Kade phendas, ande butyi maj kodol kerena kon hatyaren haj vi sigo keren. Pala kodichasundom lesko glaso, haj vi bishterdom pa les. Feri pala mizmeri lom sama pe les, de atunchi vi me aba khino somas, haj feri sama lom sosko xojarnyiko shaj si: kaj tele beshlas, kaj opre ushtyilas, kaj pe pesko kolyin, kaj pe pesko dumo khuvelas peske vas, sas kana pe lesko chaso dikhlas.

Sas pala kodi kothe ek cino manushoro, jekhe nakhesa, bari taskasa, „golfeski kalca” sas e gada, ande bari kher; de inke varisar vi o galbeno cherhaj maj bareske fajlas ma pe les. Kado aba maj but aggodilas feri pa pesko nasul bax phendas sakones-

ke. Vi ande muri godyi shutom kado pecipe haj vojvi maj butivar phenlas. Peska „bari nasvala da” gelasasa te dikhel la ando csepeli – kade phendas. Varisosko engedelyo las avri kathar o hatosagi, kathe sas leste, sikadas. O mukhipesko lin feri adyes sas lasho, pala mizmeri kaj duj chasura. Varisoski butyi avilas leske andre, kadi butyi so „zurales sigo” phendas, sar pashe shutas: „anda biznico”. De ande officija vi kavera sas, but vrama nacholas kana po soro besline. Aba – aba e sa droma nasul dikhlas – kade phendas. Anda kodi inke sidyarime po tradino hulyilas, hody anda chacho gindo kaj e busoski stacija te resel. Pe andre droma gindilas, chi zhanas te zhal perdal. Kaj e stacijako paluno trodyipe kodi dikhlas, inke andrej o mizmeresko buso.

Atunchi kade ashundam lestar, pe kodi gindilas: ande sode but xolyi mange kado cino papiroshi! Haj – shutas pashe – vi chorri dej zhukharrel man. Phendas, hodyi leski haj leska romnyake but nasul gindura kerdas e phuri romnyi. Aba dulmut mangelas: te zhal lende, ando foro de leski mami gindilas pe kattyi, sar aba tunyariko kerdylas. Zurales kerdas pesko chero, ke kodi phendas, voj kade gindil feri pasha pesko kher „cirdelas” e phuri romnyi. – Ke apol chorroj o kher. De kade – phendas maj dur – trubuj te hatyarel la, ke leski dej. Shutas pashe chorri, nasvali, haj vi phuri aba. Haj phendas, hody „hatyardas: shoha chi zhanglas te ertisarel peske” te chi zhalas late. Haj kade vatunchi opre gelas po buso. Kathe pek

perco chi das duma. Opre vazdas, majlokhes pale pal-pale muklas pesko vas, kade hody pe lesko chikat but rancuri kerdyle: kajek shimijako lirdelas kon andekh phanglipe pelas. So gindin – pushlas pala kodi kathar e haj but –, shaj si aba akanak varisoski bida anda butyi? Haj hatyarena len, hody o mukhlimasko chaso perdal ushtyadine, so na anda peski dosh pecisajlas. Hody so shaj gindil leski dej, kaske phendas hody zhal, haj khere leski ronyi, haj leske duj cine shavora, te chi resel khere pe duj chasura. Kade lom sama anda leske vorbi, hody pe kadal pushipe, kathar o mishto dicholimasko manush „hatyari” azhukarelas vorbi, pe kadal pushipe. De kado, dikhlom, chi las sama pe les: ekh cigareta sas ande lesko vas, so na dulmut las anglal, haj kadi shutas kaj peski bufarako vudar. Pe lesko muj duralimaske gindura dikhlom, haj kade fajlas khanchi chashundas pa pe-cipe. Atunchi pala kodi pale pe pesko nasul bax avile leske vorbi: te panzh percosa haj palal reslas kaj e paluni stacija, atunchi aba chi rakhel kothe o mizmeresko buso; te kado chi rakhel andre, atunchi pe kaver chi zhukardasas; „te kado panzh perco differencijasa pecil” – atunchi akanak „na kathe beshlas, khere” – phendas.

Serav inke vi pe fokaki musurako manush baro trupo sas les, kalyi musura sas les, haj somnakuni glazha sas pe leske jakha, haj e xanrales kamlas „te vorbil” sigo. Feri korrkorri, kathar e maj but maj dur kamlas te vorbil, andekh kolco vady kaj ek vudar. – Xanrale – shaj virbijas tusa? Vady: – xanralo raj mangos... Feri ek vorba, shaj phenav... – haj vi pushlas o xanralo so kamel te phenel atuchi daralas, peski glazha sigo peli shutas anda lesko glaso chi zhanglom avri te lav khanchi: Vari so

kamlas te chacharel amenge. Variso guglo assaibe dicholas pe lesko muj.

Pala kodi maj pashe gelas, pala kodi inke maj pashe gelas, kaj o xanralo pala kodi jekh, mishkipe sama lom. E butyi nas angla mande: kade dikhlom, sar ande peski paluni posoty te kamlane andre te unzol, anda varisoste. Vi gindisardom lesko mishkipe sar variso iskiripe te kamlo angle te lel, te sikavel e xanraleske. Daba zhukaros pelles: so cirdel maj angle, de kado mishkipe chi ingerdas zhi kaj agor. Chi mukhlas: feri kade kerdas, feri bisterdyilas pa leste varisar. Kade kerlas sar te kerlas variso sar jekh baro pisano tavilo, vady sar jekh cino pajesko biuzho sar tela pesko zubuno ushtyilo. Voj feri vorbijas haj kodo assaibe pe lesko muj sas. Kado duj trin minuto inkerdas. Pala kodi kattyi dikhlom, o xanralo la vorbake agor reslas, kade dikhlom, sar pharo te pelino lesko, ba na but hatyardom anda leste de chi fajlas ma leski butyi.

Pe maj but musuri napre seroj. Sar nacholas e vrama, kadal butya kade nachonas. Kattyi shaj phenav, amenca shavencsa zhuklyari lasho sas. Sakana mashkar amende sas chi e busonca chi grizhijas. Ashundom e telefonosaj phenlas jokhar, duvar la butyako agor: – inke khanchi –, varido chi fajlas les dikhlom pe lesko muj. Vi pe kaver minuto seroj. Inke, pala mizmeri perlisajlas: jek vortako gelas leste, jek kaver xanralo pe bicikla, Kadi avral e zidosike asshadas. Pala kodi grizhasa andre phandade pe kaj amaro zhukari feri pak lashi vrama avile avri. Ando vudar ine butajig vorbinas chi dine vorba, de kade dichenas pe jechajreste, sar dulmut, kana ande mure dadeski cancellaria, sar ande kodol dulmutane vrami. Kodi andre dikhlom, ke kadi nashtig avel, zhuklyarende: de mange vi antunchi, man-

ge lengi dulmutani mosura avilas andre. Aba khino kerdylom; andaj vrama feri pe kodo seroj, ke tato sas ma, haj vi rucisardom ma.

Vi kodi shaj phenav, o dyes nachilas. Vi e kris avilas, karing eshtar chasura, kade sar o xanralo phendas. Kade phendas, trubuj te zhas, te sikavas andre amare hertiji, kadi phendas amenge o xanralo. Leske pe sirma shaj phende, ke anglakodi variso kaverfalo glasura ashundam, anda leski kamera: pe sirma inke jek cerra, variso traba inke kerdas vi kodi phendas inke xanralo, inke chi leske chi phende apertno vorba, feri variso cini butyi shaj avel so kamen te den.

E rig trin zhenenenge sas, sar zhanas palpale ando foro, sar da kadi vi me shaj zhanglom. Sar perdal gelam, pa jek drom po kaver, vi kavera manushencha maladyilom, on galbenone cherhajasle manusha sas, jek, duj, sas kana jokhar vi anda trin zhuklyara sagda kade denas dyes jekhavreske, atunchi hatyardom, sar keren penge vrami pe sirma: vi e vrama jekhavreste lasharde. Pe kodi lom ma sama, ke po maskar somas mashkar le xanrale.

Kade gelam, pe vurdonesko drom, butajig. Shukar, uzhi milajeski vrama sas, e vulici pherde sas, sar ande kadal chasura sagda; me kadi jek cerra kaverfalo dikhos. Chi zhanos karing som, pe kasave vulyii phirdom. Pe vulyici but zhene phirenas, haj aba chi zhanos so pecipe atunchi. Pa lungo drom, feri pe jek butyi serdoma. Aba chi zhanos butivar te serojma palpale. Pekh bulxo, zuraless but zhene sas, zuraless cipinas; chi zhanav sar kerdylas ande amaro drom jek tradino na dur angla mande. Trubusajlas te tordyuvas, pe kodo minuto, mig perdal gelas – s atunchi lom sama pek galbeno kirpa, haj aba vi sasajlas pek minuto: o „ge-

lo” manusha. Daba lomma sama: kadi intergo chi zhanos kaj te shav. Vi variso kaver hatyaros, variso lashi voja, vi kodi sama lom, ke jek, duj butyara, atunchi vi leske dikhlas, palakodi kotar anglal. Vi me krujal dikhlom „Feri kade – ke kaver chi rakhlom avri – Te shaj zhavtar –, haj kodi gindij, inke vi vrama aviloma: de e patyiv ande mande, majzuralesske dichilas. E xanrale kerde pengi butyi, haj kethane phandadyilas pala mane o agor.

Jek vrama inke gelam, haj palakodi sigo, sakofalo kaver kerdylas. Varikaj andre bolpamame, haj kade dikhlom reslam, ke o drom jek bulho – vudar putyerdylas avri: atunchi lom feri sama, ke na e xanrale, varikon kavera todyile pe amari rig, de anda kasave gada, sar e xanrale, haj vi por sasle, o kolopo. Ande surri khera ingerde ame hajdur, kaj but bar sas, pek placco, sar jek ketanushicko kher kasavo sas. Sagda jekhe bare manushes lom sama, khera sas pe leste, haj ketanulshichi gada, cherhaja sas pe lesko kolyin, ande lesko vast jek sani kranzha sas sosa sa peski kher malavelas.

Pak minuto, sar aba kothe samas pasha jekhavreste, vi kodi samalom, ke shukar manush sas, sar ande filmura cinisani mustaca sas les, so zhalas kaj leski morch. Kana majpashe avilas, e xanralenge cipipe savorazhenen capensosardas. Pala kodi pa sakofalo duj vorbi asshile ande ma: sar andek foro tavilomas, de anda leske vorbi na but zhanglom ande muri godyi te inkra. Kattyi hatyardom, anda leske vorbi „e butyi” kadi vorba phendas – Feri tehara avla les pe amende vrama, zhi kothe ingren e „bibolden” kothe kaj si lengo than, kaj si le grast kaj von trubun, ande grastesko than haj te phanden le kothe andre pe ratyate. Muro dujto

dikhipe kodo sas kana e shingale cipinas pe ame, sosa ingrenas amen. Chikodo chi zhanglom, karing te boldav ma sigo, s feri pekodi seroj, hody kana kamlom te assav ek cerra, kathar e chuda haj kathar o baro glaso, haj kathar kodo hatyaripe, sar ande mashkar dilyimasko khelipe taviomas, so ande kodo khelipe, chi pinzharav man, haj inke kathar jek gindo: haj kadi muradako muj sa kana pe kodi avel, hody adyes rattyi ive zhukarel man e ratyake xabenasa.

Po zibano majfeder o paji trubujasas. Anda xabena sas but pe lunge vrami; nas so te shaj pas peles, haj kado nas lasho. Kon sas ane vonatura vi phende: angluno trushipe, sigo nachol. Kana vi bistrasas aba-aba: atunchi avel pale o trushipe – haj kadi aba chizhanen te bistren, phendine. Shov-efta dyes e vrami – phendine kodol kon hatyarenas kadi –, hody o manush zhanel tavel bipajesko, s inke tatyipesi, haj trubuj tavel sasto, haj te na xal mas haj zurale butyan. Phende mange na para – si inke vrama; kodo kerel variso sosko lungoj o drom, shutine pashe. Kadi kamlom vi me te zhanav: ando fabrike chi zhangle. Feri kattyi phenge, kas si voja, pe butyi shaj avel, ando nyamco.

O gindo sar e majbut shave haj sakon ande fabrika, vi me lasheske rakhlom. Vi phende – ek „biboldengo grupo so si pe lengi chipta shaj pinzharen penge manushen – kade vady kade, shukares vady zhungales, de sakones ando nyamco ingren ande fabrika, s kon phenen phendar kodole anglu-nenge majlasho thani, ke feri sovvardesh zhene zhan andekhvurdon, majpalal aba oxtovardeshzenezge trubuj te resen, ken aj but zibanura – ke kadi sakoneske phendine: Baro than chavla pe kodi te gindilpe o manush, vime kadi gindisardom. De

chi e majbut butengo chachipe nashtig phendomas, ande fabrika nas dosta than, kadale butyake vi dicholas pa sastypesko than, haj pa xamimaska gindura dine duma: kade sas, kan apa shingali-pe reslam mashkar e bare vi kodi opre shutine, hody e barakko, „Andrassy shingalenge zolbake” akharde, ande fabrika sakaj bute manushen rakhlam. Dikhlo-m mashkar lende vi murshen haj vi zhulyan, bute phuren, haj bute shavoren.

Akarkaj ushyilom, ande perini, ande dumenge zajdaski, ande budyrura pelom. Kadi haj kadal but bajura, so kadale trajosa phirel, kade dichol, vi man sigo avri khinyardas. Kadaleste ashilas inke hody chi kerdam kanchi, feri beshlam haj zhukardam, haj o rucipe: Anda panzhdyesa, so kathe somas, anda kade chi seroj pe kadal butya. Pekodi seroj, hody e shave kothe sas karing ma: „rozi” o „phanruno shavo” o morchunari, vi o shavo kon but cigaretta phabarel, Moskovics s savorazhene e majbut. Kade dikhlo-m, sa kothe sas: vi von sa patyivale sas. E shingalenca nas ma butyi ande fabrika: feri pe kave rig kikhlo-m le kaj sas e gradyija ferisarde pe ame, kathe-kot-he xanralenca. Paj kadal vorbinas palakodi ande fabrika hody majleshe kathar e shingale, haj vi pe manushipe majfeder bandyon, te des le love keren so kames. Kade ashundom-lila, sirimi dan perdal so phenen lenge e manusha, ande lengi godyi boldas pe hody te nashentar de pashe shute: Pa kadi majbut chi zhanglom.

De atunchi avilas andemuri gody, pasosta kamlas te vorbil ande granyicako kher e fokako musurako manush e xandralenca but. Vi kadi kade zhanglom, hody amaro xanralo patyivalo sas. Kadi butyi shaj chacharel kado pecipe, hody ande bar, vady ande kinda kana zhukardom

pe muro soro, mashkar e but strajina musuri jokhar duvar vipe fokako musurako manush opre pinzhardom ande fabrika. Vi e bibaxtale manushes pale dikhom, mashkar e financo kher: but beshlas mashkar ame, mashkar e financo kher: but beshlas mashkar ame, mashkar „ternipe” ek cerra „te lossal” sar phendas. Varikaj kothe pasha amende rakhlas peske, kade dichol, kaj shaj sovel vi voj, kothe kaj e barran shutyaren ande kodo kher.

Ek cerra khineske dicholas, but phungnya sas pe leski musura, si vi avri zhanglam lestar kadi e shingale kerde; pe draba haj pe xabena rakhline ande peski dumesk taska. Ive phendas: feri anda dulmutane butya si, s feri peska bari nasvali dake kamlas te ingrel, kodi phende shajke pe kalo piaco kerel kadale butyanca biznico. Ive sas les lil s, vi kodi ive hogdy voj e kris sakana andre inkrelas, sar voj phendas. – Ashunde variso? So avla lenca? – Pushes e manushen. Vi pesko nyamo pale ande vorba andas, haj inke pesko nasul bax. Sode phirlas palales haj ar losshalas – serolas palpale kerke shereske mishkipesa – e lileske; chi patyaj-lasas, hody „kade avila gata” e butyake. Pe kodo panzhperco boldaspe sogodi. Te nas les nasul bax... Te atunchi o buso... – kadal gindura ashundom lestar. E chunyasa maj mishto dicholas. – Me somas o paluno, haj kado sas shajke e bax – phendas: athunchi aba sidyarde. – Kade phendas „shaj phirelasas vi maj nasules” – shutas pashe, hody pe shingali-pe „Vi maj zhungale butya dikhlas” s kadi chachesi sas, vi me seroj. Khonyik te na patyalphende kana sas o dikhipe angla mizmeri eshingale-, hody shaj garavel angla amende e bezexa, e love vady o somnakaj – haj e gada.

Vi mange – sar po shoro

avilom – kothe trubusardas te dav angla lende pek mesalya love, chaso, brichaga, sogodi so si ma. Jek baro shingalo sigo haj sityarde mishkipenca pipsardas ma, kathar muri thak, kaj muri skurto kalcaki sara pala mesalya vi me bare manusheske dikhlo-m – sar atunchi e shingale mashkar pende vorbinas avri zhanglam, kas sas grateski rolyi kodolesko anav Szakal angluno leutante sas. Pasha pesko stungo vas sama lom ek mashkeski mustacalo kon kothe tordylas, haj ande lesko vas kasavi rolyi sar kon kiraven kodolen si ando restaurant. O baro xanralo zurales amalesko sas: pushlas, si ma lila, haj palakodi chi dikhlo-m pe leste khanchi somno, kana sikadom muro lil. Bari dikhlo-m ke o mashkeski mustacalo singalo sikadas sigo te zhastar haj lesko mishkipe – kade gindisardom khanchi te na te phenav.

Palakodi e singale zhenen avri ingerde ame anda barakko, s kathe po tradino beshade ame, pe Duna parto andek hajovo shute amen perdal, kana dopash reslam pek drom amare punrenca trubusardas te zhas – s kade taviom ande fabrika, maj mishto, sar pakadi aba than ashundom palakodi pad rom kana sas o avelipe pala mizmeri. Kothe sas kodol vastenge chiptange manusha, s akarso shaj pushlan lendar. Majfeder e ternen, kon korkorres sas kodolen rodenas. De vi kodi shinade, sar ashundom kon pushle, hody vi e romnyan, cinen phuren si than, s shaj ingren vi penge budyrura. De o maj importante pushipe jek sas von phende: Mashkar amende e lashe manushipesa keras e butyi, vady te zhukaras, hody o paranco o shingale te kere-na mashkar amende o rekt-rutare: Emaj but haj vime kodi phendom, majlasho re o angluno veriociovo keras.

Vi paj e nyamcura but butya avile kaj mure kan.

Kade butzhene phende majfeder kodol kas sas aba pinzharipe e phure, hody akarso tavel ande lengi uzhe, paj bibolde – Sakon zhanel kadi – E nyamcura uzhe, patyivale, kamen e butyi kasa-ve manusha kon patyivin kodi, te kasave sar von, kasave manushenca maladyon sar von; vi ande muri godyi kadal s ipa lende, s gindisardom vi lengi haszna shaj lav lende, hody andor gimnazi-umo varisode anda lengi shib sityilom. Kathar e butyi, ek ini pherasa: kathe maj lasho trajo shaj zhukarav, kade sar kadi vi shinade, haj e shavenca gindisardam mashkar amende, pasha kadal butya: vi kodi boldas pe ande muri gody, hody kade vi luma shaj dikhos. E chachi vorba te phenav pe palune dyesen-ge pecipe te gindij: Kade po shingalipe, de majfeder pemurotil, po chachipe gindijas, chi mure themesko kamipe chi astardas man, te inke kado hatyaripe pikhav.

Sas kasave manusha, kon kaversar ashunde paj nyamcura; pale kavera, kon atunchi variso majlashi vorba pushle lendar pekadi; s pale kavera kon chi xan pe anda xalipe e godyaki vorba, angla xanralete shukares tavas – s but vorbinas kothe karing ma ande bar, ande grupora. Inke vi e devlest ashundom mashkar e but kana phenemas „lesko avri nashtig zhanglimasko kamipe” – so jek manush phendas. Sar kana o Lajos bachi, vi voj pa peski zhelya, pa biboldenge zhelya vorbijas, s kade, sar o Lajos bachi, kodi inkrelas, hody „mukhlam e devles” s anda kade si amen kado chorripe. Anda kode inke opre dikhlom, ke zuralo baro trupo sas les, leski musura sani, lesko nakh bango, zurales fimlalo, leske jakha brumasle, shukar surro mustaca, lesko sur obloj. Dikh-
lom butzhene sas karing les-

te, haj zhukarde te phenel e vorbi. Palakodi ashundom feri paleste, hody rashaji, ke ashundom, „Rabbi Rajeske” kharde les. Leske duj-trin vorbi vi ande muri godyi shutom, kade kodo thani kaj mukhlas.

„Ke e jakha so dikhen, haj o jilo so hatyarel” ke kadal muken, hody „ame kathe pe phuv shaj vorbisaras e trajoski zor” –, s lesko uzho glaso s ovi pe dur shaj ashundamkathe tordylas pek perco, kana leske jakha kavera kerdyile; chi zhanav, sostar sas ma kathe ek kasa-vo hatyaripe, so variso kaver kamilasas te phenel chachikanes, s kadal vorbi varisar vi les zavarisarde. De anda kade phendas maj dur, haj „chi kamlelas te tordyavel pe” sar phendas. Mishto zhanel, dosta te dikhel rujal „Pe kado chorro thani haj pe kadal nasvale, khine mosuri” – kade phendas, s inke vi me opre haj bari dikhlom sar vorbijas, ke vi voj kathe sas –, te phenel, soski phari leski butyi. De chi kamel, hody „dyiva te lel la lumake so avla sagda” ke amaro dyi lestar si, phendas. Savorazhenenge phendas: – Te na trajin ande bezea e devlesa! – S inke na anda bezexa, ke nada kodi ke kado drom „kaj e trajesko intelligencijesko xoxalyipe” ingrelas, haj kado „xoxalyipesa ande amaro jilo” nashtig trajisaras phendas voj. Shajke naj pharo kado kasa-vo jilo, de feri ke shushoj, sar kasavoj, kaj feri praho si e shelaska phendas; pharoj de vatunchi avla ame voja kana dikhas e devleski vilyaca.

Ke sar phendas maj dur: avela voj kana voj nyeril, haj jek avna ando chorripe haj anda praxo cipina maj leste, kon peleski zor bisterde. „S kade aba akanak kadi phenel, hody trubuj te patyas voj avela” haj kado gindo tavel amari zor haj te na nachol cjikana”. Atunchi phendas sar shaj trajisaras. S kadal

vorbi „e xoxalype xoxalyepeske” akhardas, anda kade ke „xasajle sam” – haj zor feri anda devles shaj las, hody chi marel ame. Leske vorbi chache sas haj chi zhanglas te phenel kodole manushenge kon pushenas les: aba akanak te aven po drom, vady te ashen inke? Vi e nasul baxtale manushes kathe dikhlom, vi butivar: kaj ek grupo sas, kaj ek kaver.

De anda kode samalom, hody leske cine ratvarde jakha kothe sas pe kaver grupura haj pe kaver manusha kothe phirelas. S joskhar duvar vi lesko glaso ashundom, kana tele tordyardas e manushen te pushel lendar, khine mujesa, s vi leske najan phagerdas, pushlas lendar, hody „patyiv mangav, vi tume zhantar? „hody: „sostar”, s hody: „gindin, majlasho avla, te shaj pushel? „Atunchi avilas – seroj – ek kaver pinzhardo anda financesko kheri: o hatyari te sikadyol. Vi telal e fabrenge dyesa butivar dikhlom. Leske gada nas avri vasalime, leski korrako dikhlo xasajlas, s pelesko muj surro shor sas, kade dicholas pelest e dulmutane rajkani musura. Sar avilas, butzhene line les adne krujal, but manusha sas haj but pushline lestar, sar vime ashundom, voj ek nyamcicko xanraleso vorbijas. Anglal e xanralipe, e shingalipe kathe pecisajlas, kaj jek-jek nyamcicke gada si-dyarime xasajle vady anglal avile kathe ande ande dyesa jokhar-jokhar vime dikhlo.

Anglunes – kade hatyar-dom – vi e shingalenca zumadas pe zumadas-sar phendas: – „Te shaj vorbil peske boltasa”. De avri zhanglam, e shingale „kadi chi mukhen” leske, de „pa shovengi fabrika si vorbi”, s ovi e xanrale pheendine chaches, de so si lil pakado haj sogodi po shingalipe „sako falo line lestar”: sar zhanglom te zhav pala leske vorbi, ke shinger-

des phendas. Zurales xolyar-nyikoske dicholas. De pashe shutas: „chi kamel te phenel e butyi”. Anda kadi gelas voj kaj o nyamcicko xanralo. O xanralo kamlasas te zhaltar aba. Kade zhanglom lestar, ke voj maj pashe sas. – Angla leste tordylom – phendas. E pecipes sas but manusha kon dikhle so kerdom, s phende sosko tromano som. De voj peske phika cirdas, kodi phendas pe kadi bibajosko nashtig shaj zhanas khanchi, s kamlas te vorbil „varikasa kon ande kadi butyi variso trajil”. Enginaricko manush som – kade phendas maj dur. Haj chacho nyamco – shutas pashe. Kadal vi e nyamcicke xanraleske phendas. Pinzhardas lesa, sar „kerde lesa hody nashtig kerel butyi”, leske vorbenca: „sakana bibajosko”.

De kas si love anda kadi? – Shutas opre o pushipe e nyamcicke xanrales. Kodi phendas leske, sar vamenge phendas: – Na anda anglu-nipe vady anda kaver falo kamav te kerav. De som varikon, haj hatyarav varisoste: kamos te kerav butyi, sar sityilom, kadal mure gindura. – Kathar o xanralo kodi vorba lom, te zhav mashkar kodol kon kamen taven kathe. Chi sutas, phendas khanchi „bare vorbi so shinade”, de phendas, hody e nyamcicke themeske trubul but manusha kon zhutin. Anda kadi hatyarel zhanglam lestar, keren „anda kadi butyi kade, ke so phendas” kadej mish-toj „kadale vorbenca. Vi paj ketana phendas variso shukar na kade sar shingalo. Shukares iskirisardas tele sako falo. Pek kaver vorba das duma, haj pinzhardas vi kodi, ken aj xaver sar pa kadi ketana: pe phendas, ke ande kado minuto kadalesa trubuj andre te resel, s chi patyal, hody na mishto phendas. – Shutas pashe –, te chi xaxavel muro manushesko pinzharipe kade, ke pamuri rig, chi patyajlom.

FORDÍTSUNK!

O foszt, hungyé nu o foszt, māj dā párcsé dā ápā máré, dá dā gyal dā in ujągā māj áprapé, o kusztát on bālor királ. Királu áztá o ávut o fátā mīndrā. Királu bás áku sz-o inšurát pā dalje rīndurj, kā dā zelső cīgánkāj o murit in bicsisug.

Pā nuroku-j, pā dalje áfelā mīndru cīgánkā sã o áflát, kit in sápcse lok nu o foszt ásá mīndrā. Bukurosz o foszt királu. Rīnzse, szfātāje duzsmányi. Áje zīse, kit királicá buszurkánā āj. Ku fāsārálá, ku vrásurj szā punyē szā fijē māj mīndrā, kákit kum āj.

Dábá áztá kā szā fásē pā mīndrā nyis nu ár fi foszt bāj, dábá dā pā nuntā toc āje zīse, kit lu királu csár tri zīljē āj kusztuj. Pīnā átunse ās fásē voje cīgánkā naā, dāpā āje āj árátā lu cīgánuj kálje, káré pā áltá lume merzsé. Dānu lu királu nyime nu jo szfātājī, kā nu szāndurát szā szfātājāszkā. Jāl mágā in há márē bukurijē nyis nu o lat dāvescsé, kit fátāj sz-o pirdut. Dā mīcā o fāsārīta buszurkánā, dā Tulpica. Tatā napcse, o zubunye pā fátā, ásá kit dā kīnyē álb szā scsimbā, pā dobā āje, sã pīnā nu huscsunye fátā, átītā o zāvārle pā Tulpica.

Nu āj dā inmirát, kit ásá fátā sz-o kulkáta át totu zuá? Há dā zelső napcse, kind pā Tulpica o zāvārle kīnyē álb átunse lá kruse dā káljē sz-o áflát ku on fisor: ku Miklós sīnyē dālā plākātarej o mérsz ákászā. O kāptālita pā fisoru kīnyē álb. O hāncājita, o fāse szā szārē, j-o muskát in vīnyi. Mult szāptāmīnā o umblát lá doktor, dá nu jo putut sz-āj ázsucsé. Áje o zīsz, kit kīnyē bicság o foszt, káré l-o muskát. Plīnzse pā jāl nyámu, plākātare-j. Jábá. L-o mi-

lata pā siljēdu királu, sã in totu kuszt j-o dát bány lu jē. Bány pā kárē nyis kīnd, nyis nyime nu o putut szā jeje dālā jē. Bényē o vinyit bányi, dá áztá nu j-o dát in nāpoj kusztu lu Miklós.

Sã lá dalje zīljē sz-o purnyit kīnyē álb, dānu királicá. Szā nu mujt szā zīk, kit pā bārbátuj, pā királ, dānu j-o dát szā beje téē dā in rāgyinā dā mīcā, dā āje ásá szā kulká ká lápcsije. Kīnyē álb sã áku o zāvārle pā Tulpica. Tulpica dā-

gye fugá pā tufē pā kirités pā hungyé gogyi. Dā pā je kīnyē álb. O dátā kīnd bás pā on kirités o szārát át kīnyē álb, bás l-o fátā in gīt o szārīt, sīnyē átunse dā napcsē o mérsz ákászā dālā masászā bicságā...Fátā dālā kīnyē ásá sz-o szpārijet, kit o cīpát szusz, sã gátā, o murit. Pā cīpálā áztá o vinyit áfārā dā in kászā mumászā, szā vādā sé bāj árē fátāj. O vāzuta pā kīnyē álb kit o szārīt át pā kirités, dá pā fátāj má nu o putut szā ázs-

csé. Dánu áztá nu înkrizut, sã o dát fugã în hájlántã uljiã dãpã doktor.

– Zgîrs dã szufljit – zîse doktoru, dãpã áje o pãrît kum o foszt.

Cîgánkã o pãrît, kum o szãrát kînyilje álb pã kirités. Bãs álu fátáj în gît, ku áje má sã o szãrá át pã hájlántã kirités.

– Álu sinyé pacsé szã fijé kînyilje áje álb? Nu kunoszk pã nyime în szátu áztá, sinyé ár áve áfelã kînyé álb.

Kã darã buszurkãnã ár fi foszt, áje nu înkrigye doktoru. Pã grupãlã or mérsz, plãkãtoruj, nyámurje, dá sã királu sã cîgánkáj. Királicã o szukuljéc dã aar j-o dát lu siljédúj lu fátã, pãntu duremé. Cîgánkã o ápukãta, dá nu szãndurát szã cîjé lá je, dãbã o ingrupãta lãngã mîrmîncsé. Sinyé scsijé séfel págu árã dãgînd szã ádukã pã saljádúj királica dã buszurkãnã.

Aminyi dã átunse sã, dã buszurkãnã or szfãtãjit în totu szát. Doktoru l-jo rîsz áfãrã pã jé, kînd or puvãstãt áztã járã sã járã. Dãbã kînye álb dãje nu jo dát hugoj.

Trãbujé lisjit! Trãbujé szã sztupiny, pînã mãy mult bãj nu fásé.

O csimãta unã pã álu szát bãtîrny, szã szfãtãjãszkã sã jé, kit sé ár pucse szã fãkã ku kînyilje álb áztã. Ku áje kit trãbujé szã ász-tupé, ku áje sinyi gogyi o prisiput unã, dá kit sinyé szã lisjãszkã, sã sinyé szã ász-tupã, pã áje máré urlálã o foszt. Toc pã ált o ávut dãgînd szã o pujé. Dã szfãrsît sinyivã áje o zîsz, kit Bokszi, kovãsu ãj hãl mãy tãré om în szátulji, pã jãl trãbujé szã bizijãszkã.

Or mérsz lá Bokszi. Álu szát om máré ku áje cs-o în bizijit, kit szã ász-tup pã kînye há álb, kãré tot umblã în napcse pã în szát.

– Kit bãny oj kãpãtã? Ásã gãngyic csár jo szîngurã oj lukrá în sinscsé lu szát?

– Gyirépt áré! – zîse on bãtîrn.

– Sé ãj sire pãntu lukru áztã?

– Nu pucîn. Szã jec mijé o kãszã în kãpu szátuluj, dã pã áje dãgyéc o áfelã pipãros ku kãré ákãr hungyé pot szã lukru, sã szã nu mã patã szã mã zubunyãszkã, kã lukru. Pã szfãrsît mágã, kit szã nu trãbujé pã pisaré szã umblu nyis în lukru, nyis kînd vju ákãszã, szã-m lac on kál dã kãlãré!

– Bényé ãj. Æc dany.

Toc ku o vorbã or zîsz. Átunse jor lat o kãszã pã kãré bãs átunse vingye. Or fãkuta pipãrosu sé o sirut. J-or lata sã kálu kãré há mãy mîndrã kál dã kãlãré o foszt. Pãntu kã nu o ávut lok kálu or ljigãta în szobã. Pãntu kã Bokszi szîngur o kusztãt nu jo hiãnyzit szobã áztã kã tri o ávut. Ásã sigogye or rindizit, pãntu áztã Bokszi sz-o kãszilidit szã lisi-jãszkã pã kînye. O pukãta vurcã, fere kãré árgyé în peljé, sã pã furkã máré. O pusz pã kãpus kãmãnãku vergyé, kãré dã lá tátãszo o kãpãtãt. Szã nu mujt szã zîk, kit kãmãnãku álã scsije szã fãsã-rãszkã. Sinyé o pusza pã kãpus, pã áje nu pucse szã vãdã nyime. O sztãt áfãrã în kruse lu kãljé. Mult dobã o sztãt ákulo, kînd o vãzuta pã kînyilje álb dã kãré dãgye fugã Tulpica. Kînyilje álb, pãntu kãmãnãk, dánu nu ãl vigye. Dãkã ár fi vãzut, ált kum ár fi lukru áztã. Ásã mágã kînd nu ãj re dãpãrcsé dã lá kînyilje átunse o punsza în kînye furkã máré. Kînyilje sz-o duburát. Kit biztos szã fijé, mãy în daã rîndurj o punsz în kînye furkã. Dãpã áztã pã cséptuj o pusz vurcã lu kînyilje, sã o încicãta. O ãnkãlzit zszus pã fere sã o punsza ku áztã pã fruncsé. Ku szãszãjãlã o rãmãsz ákulo lokuj. Ku áztã în árok o pusza pã kînyilje. Ku kãp szusz o mérsz ákãszã, kã dánu bényé o szfãrsît ku lukruj.

Aminyi máré álu szát, mã dã gyiminyãcã repé or mérsz lá kãszã álu Bokszi. Kivãncsis ãsz re sé o foszt. Kãnti csár pã ublok sz-or ujtãt în lontru, dá kã nu o mucujt

nyime, zdrinsunã ubloku, muzse în lontru.

– Sé! Bokszi! Csé kuls?

Bokszi ku szomn în ocsij o mérsz áfãrã dã în szobã.

– Áfelã om jéscs tu? Noj bényé csé plãcsény, tu mágã csé kuls, sã átunse, kînd pã inyimãc árgyé szarãlje?

– Ákumã pot szã mã kulk. Ám szfãrsît ku je.

– Kînd? Hungyé?

Bokszi ljo vizitita pã jé lá kruse dã kãljé, kit szã vãdã pã kînyilje. Pã kãljé ljo pãrît kum o foszt ku kînyilje álb lukruj. Dã kãmãnãk dánu nu o zîsz nyimikã. Lá szã scsijé sé or kãpãtãt dãlã jãl szátu!

Or ázsunsz lá kruse dã kãljé. Kînye ãnnyikére nu o foszt. Nu lo dusz nyime, áje ánume ãj. Lu sinyé ár trãbujã o kînye dugljit. Nu ár fi trãbujit mult, kit szãl bãcsé pã jãl aminyi héj máré dã szát, sã szã jeje ãnnãpoj bãnyi sé j-or dát. Szã szfãgye, szã szfãgye dã pã áje or ápukãt vorbã lu há mãy ku firé: dãkã kînyilje álb mãy o dátã o vinyi, átunse misunyescsé Bokszi. Átunse or zãvãrli dã în szát, sã mãy dãpãrcsé. Æntrã áztã or rãmãsz sã or mérsz totu om pã lukrus.

Kum merzsé pã kãljé vegyé, kit pã uljiã szã toc, misj sã máré. Áje zîsé, kit o murit királicã. Királu repé o luvit kuj în kuporsou, kã sévã suf: árszu, nadã o vinyit pã fruncséj. Királu o dubulita áfãrã, kit pã grupãlã tatã om trãbujé szã ádukã o-o flaré pã kuporsou. Duminyikã mágã toc trãbujé szã vijé pã ingrupãlã.

Nu dãje szfãtãje aminyi pã uljiã, kã ár fi milát áje o-o flaré, dãbã kã nu dãje kã trãbujé szã mergã pã ingrupãlã, ákulo sã pãntu ru kivãncsiság ár fi mérsz toc. Átunse dã sé or szfãtãjit? Pã áje szã gãngye, kit kum o murit. Nyis áje nu o foszt pã lok, kit királu o ãnkujeta ásã repé kuporsou.

Le manusha, kon anglal avile aba igerdinesas le luludya ande cinyi khangeri, ke kothe anglal shutte avri le mulesko kasht. De le anglune sigo, darajves palpale boldepe. Kaj o kasht chi na chi resle pashal, ke opral beshlas jekh Tulpica. Krujal o kasht pale kar-tyasa keldepe le benga. Feri kade basholas o kasht, kade shinenas le katyi: shtarvardesh, shnapser...

Avilas o kurko. Anda o praxope chi avilas khanchi, ke chi o kraj, chi kon le mules ingren chi tromajle ande cinyi khangeri te zhan.

– Zurales baro lazhavo! Zurales baro lazhavo! – phenlas o kraj, míg o jekh baro raj chi rucisardas, haj chi tordyadas tele a roviipe.

– Baro Kraj! Na te rovas trubul kathe, trubul te keras variso!

– So shaj kerav le bengenca thaj la Tulpicasa?

– So? So? Cipisar avri, hoj kodoleske des tya sha, thaj tyo dopash krajipe, kon nashavel pasha o kasht le bengen haj la Tulpica.

– Hoj kado mange chi avilas anda muri godyi! Ke aba vi kade ande vrama avlas romeste te dav la krajaskinya.

– Haj atunchi pe soste azhu-karas?

O kraj aba vi avri cipindas, hoj kodoleske del peska sha haj pesko dopash krajipe, kon nashavel pashal la krajaskinyako kasht vi le bengen thaj vi la Tulpica.

Le terne shave chi pizde opre jekhavres. Asunel kado vi o Boksi. Phenel le cine mujaleske hoj voj zumavelpe le butyasa.

– Le, shaj zumavestu!

Boksi gelas kaj cinyi khangeri.

– Anglunes andre dikhav, ke shajke, hoj kado intrego avri rakhle.

Vi kade kerdas. Andre diklas pe kilyaki xiv. Dikhlas peske jakhenca, hoj le but bengas thaj e Tulpica na avri rakhipe si. De na kade si, hoj ukk-mukk-fukk, zhas sheresa le zidoske. Inke kathe si le but zhene anda leski vurma, kon dikenles, so kamel te kerel. Godyasa trubul te gindilpe! Sogodi avri trubul te godyavarel, te na resel nasul butyi le manushes!

Le manusha kon diknasles chudisardinepe, hoj chi gelas andre ande cinyi khangeri, ke karing o vesh las pesko drom. Pe vesheski agor tele beshlas pe jekh kotor kasht, thaj phiravdas peski godyi. Jekhar kodo las sama, hoj pe leste ratyilas.

– Kado tumna lasho si! Le but manusha gele te soven. Dikhas, so shaj keras!

Ande pesko shero shindas le chikinalo kolopo, gelas kaj khan-gerako vudar. Andre dikhlas.

– No, kadale mishto birinpe. Vi akanak inkrel la kartyako khe-
lipe. – Atunchi pizdas le Bokses
jekh cino beng, ke kamlas te putrel
la khangerako vudar.

– No, mishto-j kaj avilan! –
xutyirdas korratar o Boksi le cine
benges. – No, me kathe phandavtu
kaj o kasht sar le grastes. Sar
bushos?

Luci Feri. Mangavtu na phan-
dema avri, ke kathe te mukhesa
man avri phandes, mérav
troshatar, bokhatar.

– Mukhavtu me sigo, te co-
laxares, hoj muri sluga avesa.
Phires manca e luma, thaj pizdes o
phurdavari. Akanak sigo phen
mange, hoj kathar so daran tye
prhala, sar zhanav khere te
nashavavle. Chi azbav len.

– Me colaxarav, hoj tyiri sluga
avo, de kodo na mang mandar, hoj
sogodi pasha tute te avav. Te
akharesama, te pe muro anav
gindyisa, me kothe avo. Mure
phralen shaj daraves, hoj suntu
pajesa trushul shines pe lende. De
te na phenes avri, hoj me phen-
dom, ke agor si tye trojoske.

– Vordisardam. Te akharavtu
kothe aves! Akanak pale nash zhi
khere.

O cino beng, Luci Feri bax-
tales nashlas khere. Boksi andre
puterdas pe la cinyi khangerako
paluno vudar. Kaj shekreshtye
gelas. Kothe xutyirdas o suntu paji
thaj andre gelas ande cinyi khan-
geri, kothar ande angluno than. Pe
lesko shero o chikinalo kolopo si,
kade chi le benga, chi e Tulpica
chi dikhline les. Numa le suntu
pajesa shuto troshul hatyardine.
Line te nashen le banga, kon ka-
ring dikhlas. Boksi xutyirdas pe la
Tulpicako dumo e morchi. Vaz-
dasla. E morchi ande lesko vast
ashilas, thaj angla leste tordyilas
chachikanes e krajaskinya. La
Tulpicaki morchi Boksi phabardas
intrego pe memelyi.

– Atunchi aven kaj tyo dad, kaj

o baro kraj. Kodoleske del tut, thaj
pesko dopash krajipe, kon avri
slobodisareltu.

– Shaj zhas!

Luci Feri angla lende xutylas.

– Andem tumenge jekh kotor
drak. Jekh-jekh kotor xan, atunchi
khonyik nashtig rumusareltume,
khonyikas chi avla maj bari zor
opral pe tumende. So ashel drak
thavesa phanden opral po vudar.
Te nasul dyi kamel andre te zhal
tumende, le draka kade bashona,
sar o Svarc rojako bashaimo.

Xale jekh –jekh kotor drak.
Luci Feri dyes das, von pale khere
resle ande dyiz. Baro dikhlas o
kraj, kana dikhlas peska sha le
Boksesa.

– Baro kraj! Boksi si muro
anav. Nashadem le bengen. E
Tulpica pake tyi shej sas, e kra-
jaskinya. Slobodisademla kathar
le armaja. Mangav so avri cipisar-
dan, so colaxardan.

O kraj kaj pesko shero das.

– Tu Suntu Del! Romeste te
dav mura sheja, inke kesaveste,
kon kesavo kalo si, hoj le majbut
zhene Bokseske akaren? Boksi
muro shavo! Chi zhanasas kaver
te vorbisaras? Dav tut jekh gono
somniaj, jekh shukar grast, thaj
anav tuke kaver krajaskinya rom-
nyake.

– Me kerdem, so tu manglan?

Le raja sunusardine le krajese,
ke kido sas. De avilas ande kado
minuto o rashaj, o kantori, thaj o
pakulari.

– Baro kraj! Kado rom las ang-
la amenda amari baxt. Vi ame ker-
damas so manglan, de voj sidya-
radas e butyi.

– No dikhes muro shavo,
Boksi?

– Maj mishto si maj palal
godyavereske te aves!

– Akanak so te keras? – pushel
o kraj kathar a baro raj, kon kodo
dilipe phendas, hoj te del kothe
peska sha kodoleske, kon nasha-
vel le bengen.

Kado raj sas o majgodyaver
ande dyiz, vi akanak avri rakhlas
varisosko godyaveripo.

– Dikhas kon khelel majmish-
to!

– Dikhas! – phendas o kraj.

O rashaj, o kantori thaj o paku-
lari aba vi khelnas. Boksi chi
khelel, feri dikhel len. Atunchi
duma del o kraj leste.

– Haj tu?

– Dilo manush si, kon maj-
feder kamel te khelel sar so zha-
nel. Maj dikhav kadala zhikaj zha-
nen te khelen, pala kodo avav me.

Pala trito dyes line te khinyon
avri o rashaj, o kantori thaj o paku-
lari. Atunchi o Boksi las te khelel.
Inke chi rom chi zhanelas kade te
khelel, sar voj, na inke gazho. De
las te gindijpe.

– Sostar shonma pashal kaj o
rashaj, kaj o kantori thaj kaj o
pakulari! Luci Feri! Akanak av
godyaver! Vi sigo kothe tordyin-
das Luci Feri. Kéneshesko thuv
phurdas pe kavera trin manusha.
Kodola sigo kathar o thuv bar-
reske sobrura kerdyile.

Akaknak nas so losarel le kra-
jeske thaj la krajaskinyake. Kor-
kores ashilas kon lella romnyake,
o Boksi.

– Keren so kamen! – phendas
o kraj. Chi zhangle so te keren,
inkerdine o abav. Le rashajes thaj
le kantores avri shuttine angla o
baro vudar sobroske, le pakulares
pale ande dyizaki barr. Sikave-
nasle anda ehta thema, ehta kotora
avile manushenge. Phende lenge,
hoj bare majestrura kerde le so-
brura po abav. Chi phende avri
khanikaske, hoj sar kerdyile barr!

Sar te na! Atunchi chi tromalas
majbut manush te avel kaj o kher.

Hoj chaches si so phendem,
shaj dikhen ande krajjeski dyiz kaj
o vudar, thaj kaj e bar. Vi adyes
kothe si le trin sobrura. Me aratyi
dikhlem, sar te trailas vi akanak o
rashaj, o kantori thaj o pakulari.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS ÉS ÚTMUTATÓ a Gazdaságfejlesztési Operatív Program és a Közép-Magyarországi Operatív Program mikro- és kisvállalkozások technológiai fejlesztése c. pályázati konstrukcióhoz

Kódszám: GOP-2010-2.1.1/A, KMOP-2010-1.2.1/A

Alapvető cél és háttér információ

A mikro- és kisvállalkozások jövedelemtermelő képességének növelése technológiai fejlesztésen, korszerűsítésen keresztül. Ha a projekt megvalósítása kiemelkedően jelentős kockázatot hordoz, akkor a pályázat nincs összhangban a pályázati kiírás célkitűzéseivel, ezért jogosulatlanság miatt elutasításra kerül. (Jelentős kockázatot jelent többek között a pályázat nem megfelelő kidolgozottsága; a pályázó székhelyének és a megvalósítás helyének eltérő támogatási intenzitása, a projekt megvalósítása szempontjából kockázatos gazdálkodási adatok.) Felhívjuk a figyelmét, hogy nem nyújtható támogatás azon pályázó részére, akiről hitelt érdemlően bebizonyosodik, hogy a támogatási döntés tartalmát érdemben befolyásoló valótlan, hamis vagy megtévesztő adatot szolgáltatott, vagy ilyen nyilatkozatot tett (a minden kétséget kizáróan adminisztrációs hibának minősülő esetek kivételével).

Rendelkezésre álló forrás

A GOP-2010-2.1.1/A pályázati kiírás keretében: A pályázat meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 10 milliárd forint a 2010. évre. Jelen pályázati kiírás forrását az Európai Regionális Fejlesztési Alap és a Magyar Köztársaság költségvetése társfinanszírozásban biztosítja.

A KMOP-2010-1.2.1/A pályázati kiírás keretében: A pályázat meghirdetésekor a támogatásra rendelkezésre álló tervezett keretösszeg 3,9 milliárd forint a 2010. évre. Jelen pályázati kiírás forrását az Európai Regionális Fejlesztési Alap és a Magyar Köztársaság költségvetése társfinanszírozásban biztosítja.

Támogatható pályázatok várható száma

A GOP-2010-2.1.1/A pályázati kiírás keretében:

A támogatott pályázatok várható száma a 2010. évben: 1000-1300 db.

A KMOP-2010-1.2.1/A pályázati kiírás keretében:

A támogatott pályázatok várható száma a 2010. évben: 390-500 db.

PÁLYÁZÓK KÖRE

Jogi forma

Jelen pályázati kiírásra pályázhatnak: gazdasági társaságok (kivéve non profit gazdasági társaságok), szervezetek, egyéni vállalkozók.

Méret

A pályázati kiírásra kizárólag a 800/2008/EK rendelet 1. sz. melléklete alapján mikro- és kisvállalkozásnak minősülő vállalkozások pályázhatnak, amelyek éves átlagos statisztikai állományi létszáma a pályázat benyújtását megelőző legutolsó lezárt, teljes üzleti évben minimum egy fő volt. Amennyiben a gazdasági társaságok, szervezetek, egyéni vállalkozók a pályázat benyújtásakor nem rendelkeznek a 2009. évi jóváhagyott (közgyűlés, taggyűlés, illetve a tulajdonosok által jóváhagyott), utolsó összevont (konszolidált) beszámolóval, ennek hiányában éves beszámolóval vagy egyszerűsített éves beszámolóval (mérleg, eredménykimutatás), akkor a 2008. évi adatokat kell figyelembe venni.

Székhely

A pályázati kiírásra Magyarországon székhellyel rendelkező gazdasági társaság, szervezet, vagy egyéni vállalkozó, vagy az Európai Gazdasági Térség területén székhellyel és Magyarországon fiókteleppel rendelkező gazdasági társaság fióktelepe, szervezet, vagy egyéni vállalkozó pályázhat.

Támogatható tevékenységek köre

A 3.-5. pontokban szereplő tevékenységek csak az 1. vagy a 2. pontban foglaltakkal együtt támogathatóak. Azonban az 1. és 2. pontban felsorolt tevékenységek önállóan is támogathatóak. A 3. és 4. pontban szereplő tevékenységek csak együttesen támogathatóak és csak abban az esetben, amennyiben a pályázó még nem rendelkezik regisztrált domain névvel.

A pályázati kiírás keretében támogatható tevékenységek az alábbiak:

1. Technológiai fejlesztést eredményező beruházások, az alábbiak szerint:

- új eszköz beszerzése vagy
- olyan használt eszköz beszerzése, amely esetében a pályázó igazolni tudja, hogy a használt eszköz 3 évnél nem régebbi (azaz az eszköz gyártási éve nem lehet korábbi, mint a pályázat benyújtását megelőző harmadik év, és az eladó az eszköz beszerzéséhez nem vett igénybe a projektet megelőzően hazai vagy európai uniós támogatást).

2. Információs technológia-fejlesztés:
 - hardver, szoftver
3. Domain név regisztráció és a hozzá tartozó webtárhely egyszeri díja (amennyiben a pályázó még nem rendelkezik regisztrált domain névvel)
4. A domain név regisztrációhoz kapcsolódó honlapkészítés (kötelező, ha domain regisztrációra is pályázik és csak abban az esetben, amennyiben a pályázó még nem rendelkezik regisztrált domain névvel, önállóan nem pályázható!)
5. Minőség-, környezet- és egyéb irányítási, vezetési, hitelesítési rendszerek, szabványok bevezetése és tanúsítása:
 - § ISO 9001 szabvány előírása szerinti minőségirányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § ISO 14001 követelményeknek megfelelő környezetközpontú irányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § EMAS környezetvédelmi vezetési és hitelesítési rendszer bevezetése, hitelesítése és nyilvántartásba vétele,
 - § ISO/TS 16949; QS 9000, VDA járműipari beszállítói követelményeknek megfelelő rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § AQAP 2110/2120, valamint AQAP 150 és 160 szerinti NATO beszállítói követelményeknek megfelelő minőségirányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § ISO 13485 szabvány előírása szerinti speciális orvostechikai többletkövetelményeket tartalmazó minőségirányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § Élelmiszer-biztonsági rendszer szabványok (BRC, EFSIS, IFS, ISO 22000) bevezetése és tanúsítása,
 - § MSZ 28001 (OHSAS 18001) szerinti munkahelyi egészségvédelem és biztonság irányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § ISO 27001:2005, informatikai biztonsági menedzsment követelményeknek megfelelő irányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § ISO/IEC 15408:1999 (Common Criteria 2.1) informatikai rendszerek fejlesztéséhez kapcsolódó menedzsment követelményeknek megfelelő irányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § ISO/IEC 20000 informatikai szolgáltatás menedzsment követelményeknek megfelelő irányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § COBIT3 informatikai rendszerek fejlesztéséhez kapcsolódó menedzsment követelményeknek megfelelő irányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § ISO/IEC 17025 szerinti vizsgáló- és kalibráló laboratóriumi rendszer bevezetése és akkreditálása,
 - § MSZ EN 45011:1999 (Terméktanúsítási rendszereket működtető szervezetekre vonatkozó általános követelmények) szerinti terméktanúsítási rendszer bevezetése és akkreditálása,
 - § MSZ EN ISO/IEC 17020:2005 (Ellenőrző szervezetek felkészültségének általános követelményei) szerinti ellenőrzési rendszerek bevezetése és akkreditálása,
 - § MSZ EN ISO/IEC 17024:2003 (A személyek tanúsítását irányító tanúsítási szervekre vonatkozó általános feltételek) szerinti személyzettanúsítási rendszer bevezetése és akkreditálása,
 - § TAPA FSR High-tech rakományok szállításával, raktározásával kapcsolatos biztonsági előírások teljesítésének megfelelő irányítási rendszer bevezetése és tanúsítása,
 - § ISO/PAS 28000 ellátási lánc biztonságtechnikai irányítási rendszer bevezetése, auditálása és tanúsítása,
 - § TickIT szoftvertermékek kifejlesztésének, terjesztésének, adatbázisok üzemeltetésnek és tájékoztatási szolgáltatások minőségirányító rendszerének bevezetése, auditálása és tanúsítása,
 - § EN 16001 Energiairányítási rendszer bevezetése és tanúsítása; § Kozmetikumok helyes gyártási gyakorlatának MSZ EN ISO 22716:2008 szabvány szerinti rendszerének bevezetése és tanúsítása;
 - § MSZ EN ISO 3834-2: 2006 Fémek ömlesztőhegesztésének minőségirányítási követelményei. 2. rész: Teljes körű minőségirányítási követelmények,
 - § MSZ EN ISO 3834-3: 2006 Fémek ömlesztőhegesztésének minőségirányítási követelményei. 3. rész: Általános minőségirányítási követelmények,
 - § MSZ EN ISO 3834-4: 2006 Fémek ömlesztőhegesztésének minőségirányítási követelményei. 4. rész: Alapvető minőségirányítási követelmények,
 - § MSZ EN 15038: 2006 Fordítási szolgáltatások. A szolgáltatások követelményei,
 - § MSZ EN 13816:2002 Szállítás. Logisztika és szolgáltatás. Tömegközlekedés. A szolgáltatás minőségének fogalmai, célja és mérése.

Elszámolható költségek köre

Amennyiben a kedvezményezett a beruházás, illetve a beruházás hasznosítása során általános forgalmi adó levonására nem jogosult, akkor a támogatás számításának alapja a projekt ÁFA-val növelt, bruttó összköltsége, azaz a projekt költségvetését bruttó módon kell megterveznie.

Amennyiben a kedvezményezett ÁFA adóalany, vagy még nem ÁFA adóalany de a beruházással, illetve a beruházás hasznosításával azzá válik és az általános forgalmi adó levonására jogosult, akkor a támogatás alapja a projekt levonható ÁFA nélkül számított nettó összköltsége. EVA szerint adózó kedvezményezett esetén, a támogatás számításának alapja a projekt ÁFA-val csökkentett, nettó összköltsége, azaz a projekt költségvetését nettó módon kell megterveznie. *A regionális beruházási támogatás igénybevételének alapvető feltételeit, az elszámolható és nem elszámolható költségekkel kapcsolatos szabályokat a 8/2007. (III. 19.) MeHVM rendelet a Gazdasági Versenyképesség Operatív Program 4. prioritására, a Gazdaságfejlesztési Operatív Programra és a Közép-Magyarországi Operatív Program 1. prioritására vonatkozó részletes szabályokról 10–13. §-ai szabályozzák.* Technológiai korszerűsítést eredményező, új, illetve 3 évnél nem régebbi (azaz az

eszköz gyártási éve nem lehet korábbi, mint a pályázat benyújtását megelőző harmadik év), egyenként minimum nettó 200.000 Ft értékű eszközök vételára (200.000 Ft érték alatti eszköz csak akkor támogatható, ha az a beszerzendő eszköz tartozéka; továbbá 3 évnél nem régebbi használt eszköz akkor támogatható, amennyiben az eladó az eszköz beszerzéséhez nem vett igénybe a projektet megelőzően hazai vagy európai uniós támogatást). A pályázati útmutató V. számú mellékleteként megtalálható az elszámolható költségek körét meghatározó eszközlista. A pályázat keretében csak a listán feltüntetett Vámtarifa Szám (továbbiakban VTSZ) alá tartozó eszközök kerülhetnek beszerzésre beleértve a tartozékokat is.

2. Információs technológia-fejlesztés esetén az alábbi költségek számolhatók el:

- Hardverekhez kapcsolódó tevékenységek, egyenként minimum nettó 30.000 Ft értékű eszközök vételára (Informatikai beszerzések esetén a számítógép konfiguráció egy tételnek számít. A konfigurációnak nem része a projektor és a fénymásoló). Hardver beszerzés esetében csak a hardver eszközök vételára számolható el.

A pályázati útmutató V. számú mellékleteként megtalálható az elszámolható költségek körét meghatározó eszközlista. A pályázat keretében csak a listán feltüntetett Vámtarifa Szám (továbbiakban VTSZ) alá tartozó eszközök kerülhetnek beszerzésre beleértve a számítógép konfiguráció részeit is, azzal, hogy a beszerzésre kerülő munkaállomások (teljes számítógép konfiguráció vagy laptop) darabszáma nem haladhatja meg a pályázat megvalósításának helyén, a pályázat benyújtásának időpontjában munkaviszonyban foglalkoztatott munkavállalók számát. (Felhívjuk a figyelmet, hogy több megvalósulási helyszín esetében megvalósulási helyszínenként is meg kell felelni ennek a feltételnek.).

Jelen kategória keretében nyújtott támogatások a 800/2008/EK számú 2008. augusztus 6-i Bizottsági rendelet, a Gazdasági Versenyképesség Operatív Program 4. prioritására, a Gazdaságfejlesztési Operatív Programra és a Közép-Magyarországi Operatív Program 1. prioritására vonatkozó részletes szabályokról szóló 8/2007. (III. 19.) MeHVM rendelet 4. § a) pontja, 7.§ b) pontja, a 8.-13.§-ai valamint a 85/2004. Korm. rendelet alapján regionális beruházási támogatásoknak (beruházási támogatás) minősülnek.

- Szoftverek beszerzése (**maximum a projekt összes elszámolható költségének 25%-áig**)

A pályázati útmutató V. számú mellékleteként megtalálható az elszámolható szoftverek körét meghatározó TESZOR szám szerinti lista. A pályázat keretében csak a listán feltüntetett TESZOR szám alá tartozó szoftverek kerülhetnek beszerzésre, azzal, hogy a beszerzésre kerülő szoftverek darabszáma nem haladhatja meg a pályázat megvalósításának helyén, a pályázat benyújtásának időpontjában munkaviszonyban foglalkoztatott munkavállalók számát. (Felhívjuk a figyelmet, hogy több megvalósulási helyszín esetében megvalósulási helyszínenként is meg kell felelni ennek a feltételnek.).

Szoftverbeszerzés esetében csak a szoftvereszközök vételára számolható el.

Domain név regisztráció és hozzátartozó webtárhely egyszeri díja (**maximum 20.000 Ft értékben**). Jelen pályázati kiírás esetében csak egy domain név regisztráció költsége számolható el a hozzátartozó webtárhely egyszeri díjával, amennyiben a pályázó még nem rendelkezik regisztrált domain névvel, továbbá domain név regisztráció csak a 4. pontban megjelölt honlapfejlesztéssel együtt számolható el.

Felhívjuk a figyelmet, hogy a közreműködő szervezet a tervezett domain név regisztrációját domain név nyilvántartásban ellenőrzi. Amennyiben az ellenőrzés során megállapítást nyer, hogy a tervezett domain nevet a pályázó már a pályázat benyújtása előtt regisztráltatta, akkor a projekt megkezdettnek minősül!

Felhívjuk a figyelmet, hogy csekély összegű (de minimis) támogatás esetén öbármely egymást követő három pénzügyi év időszakában bármely kedvezményezett részére odaítélt csekély összegű (de minimis) támogatás összege nem haladhatja meg a 200 000 eurónak, a közúti szállítási ágazatban tevékenykedő kedvezményezett esetében a 100 000 eurónak megfelelő forint összeget.

A domain név regisztrációhoz kapcsolódó honlapfejlesztés költségei (**maximum 300.000 forintig**) **A projekt megvalósítása a benyújtást követő napon a pályázó saját felelősségére megkezdhető. Támogatás a pályázat pályázó általi benyújtását megelőzően megkezdett projekthez nem igényelhető.**

Támogatás összege

A GOP-2010-2.1.1/A pályázati kiírás keretében:

A jelen pályázat keretében az igényelhető támogatás összege: minimum 1.000.000 Ft, maximum 20.000.000 Ft lehet, de maximum a D2 pontban meghatározott támogatási mértéknek megfelelő arányban.

A KMOP-2010-1.2.1/A pályázati kiírás keretében:

A jelen pályázat keretében az igényelhető támogatás összege: minimum 1.000.000 Ft, maximum 20.000.000 Ft lehet, de maximum a D2 pontban meghatározott támogatási mértéknek megfelelő arányban.

A pályázatok benyújtásának módja, helye és határideje

GOP-2010-2.1.1/A pályázati kiírás esetében:

A pályázatok benyújtása 2010. március 29-től 2010. december 31-ig lehetséges.

Pályázat beküldése:

A GOP-2010-2.1.1/A pályázati kiírás keretében: MAG - Magyar Gazdaságfejlesztési Központ Zrt. (Közreműködő Szervezet) Gazdaságfejlesztési Operatív Program

Kódszám: GOP-2010-2.1.1/A 1539 Budapest, Postafiók 684.

Az NFÜ telefonos ügyfélszolgálatának kék száma: 06-40-638-638.

További információ: www.nfu.hu

OLVASSUNK MAGUNKRÓL!

Kedves Olvasóink!

Ezúton is szeretnénk megköszönni érdeklődésüket lapunk iránt. Örömmel tapasztaljuk, hogy olvasó körünk folyamatosan bővül, s lapunkat egyre többen olvassák honlapunkon (www.ldromalap.hu) keresztül is.

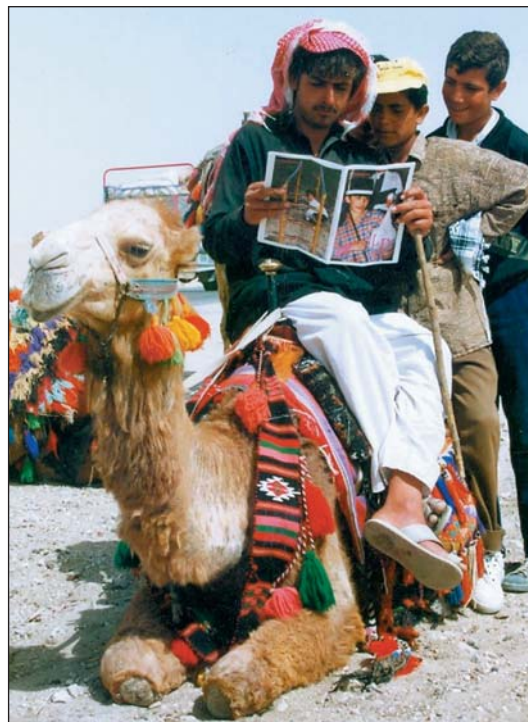
A nagy érdeklődésre való tekintettel új kezdeményezést indítunk **Olvassunk magunkról!** címmel.

- Szeretné megismertetni települése hagyományait másokkal is?
- Ismer szakmai és regionális összefogást, a szervezetek közötti együttműködés kialakítását szolgáló modellértékű programokat?
- Kulturális programon vett részt és jól érezte magát?
- Példaképként tekint valakire, aki életpályájával mások számára is minta lehet?

Fesztivál, falunap, képzési program, szakmai együttműködés?

Írjon róla, hogy mások is megtudják!

Várjuk olvasóink írásait a településükön, a megyéjükben, a régióban történő eseményekről!

Leveleiket, fényképeiket várjuk szerkesztőségünk címére:
5000 Szolnok, Aranka u. 3.

A Szerkesztőség

MEGRENDELŐ

Megrendelem az LD című roma lapot

..... példányban, az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Címe:

.....

Előfizetési díj
egy évre: 3600,- Ft,
fél évre: 1800,- Ft,
negyedévre: 900,- Ft

*A megrendelőlapot és az előfizetési díjat
a szerkesztőség címére kérjük eljuttatni:*

5000 Szolnok, Aranka u. 3.

Telefon:

(06) 56/420-110

*Előfizethető rózsaszínű
postai utalványon.*

„Magyar vagyok. Büszkén tekintek át
A múltnak tengerén, ahol szemem
Egekbe nyúló kősziklákat lát,
Nagy tetteidet bajnok nemzetem.”

DAMJANICS JÁNOS

Bada Márta alkotása